

6

12(26) 1994

კავკასიონი

ყოველკვირეული გაზეთი

KAVKASIONI

23 მარტი * ფასი 10 000 კუპონი

გაზაფხულდა

მამულო
საყვარელო,
შენ
როსღა
აყვავდები?!

გუსსოვრის უსუსურობა!

?

2

მოქალაქეთა კავშირი — ხელისუფლების დასაყრდენი ძალა

18, 19 და 20 მარტს, ფილარმონიის დიდ საკონცერტო დარბაზში მიმდინარეობდა საქართველოს მოქალაქეთა კავშირის პირველი ყრილობა. ამ ღონისძიებაზე საზოგადოების საკმაოდ ფართო სპექტრი იყო წარმოდგენილი. აქ იყვნენ ყოფილი და დღევანდელი ფუნქციონერები, მსახიობები და სპორტსმენები, ასაღზარდობის და ინტელექტუალური წარმომადგენლები, მუსიკალური, მეცნიერული, მეტყველებით და ათვალიერებლად ცნობილი საზოგადოებისთვის.

საკონცერტო დარბაზის შესასვლელში უმაღლესი ხელისუფლების დაცვის წარმომადგენლები კერძოდებით ამოწმებდნენ შემსწავლელს, განსაკუთრებით მანქანის მძღველებს — გულდასმით ჩხრეკდნენ და ათვალიერებდნენ მათ ჩანთებს.

ფოიეში უფასოდ როგდებოდა მოქალაქეთა კავშირის კეთილშინი გაზეთი „სპე“ (საქართველოს მოქალაქეთა კავშირი) და „მოქალაქეთა კავშირის კახეთის რეგიონული ორგანიზაციის გაზეთი „ხმა კახეთისა“. დარბაზში ზოგიერთ დელეგატს გაზეთი „კომუნისტიკ“ შეგინდნენ, რომელშიც, როგორც ჩანს, განთავსდა თავისი არსებობა.

ყრილობის პირველი დღე საკმაოდ გაცივებული დაიწყო. მიზეზი — ამერიკის შეერთებული შტატების ყოფილი სახელმწიფო მდივნის მოულოდნელი ვიზიტი თბილისში.

ჯეიმს ბეიკერი „სახალხო პარლამენტის“ პირველ ყრილობას დაესწრო და სიტყვაც წარმოიტანა. ბეიკერის გამოსვლა არ იყო მხოლოდ ელფარდ შევარდნისადმი პოლიტიკური სიმპატიის გამოხატულება, მის სიტყვაში პიროვნული დამოკიდებულებაც გამოიხატა. მან შევარდნაქმ

ძმა უწოდა. დელეგატებმა ამ გამოხედვის შემდეგ შეისვენეს და ძირითადი საკითხების განხილვა მორეგულირების გადადეს.

19 მარტს დელეგატებმა მოისმინეს სექციების შეხვედრის ანგარიში. როგორც გამოხედვიდან გამოჩნდა, სექციების საკმაოდ ნაყოფიერად უშეშავიათ. სექციების ხელმძღვანელებმა დაამტკიცეს საზოგადოებას, რომ მომავალშიც პირნათლად შეასრულებს დაცვისგულ მოვალეობებს. იმავე დღეს განისაზღვრა საქართველოს მოქალაქეთა კავშირის სათათბიროს არჩევის წესი. კენჭისყრის შედეგად ჩაერდა ბატონ რეზო ამაშუკელის წინადადება სათათბიროს წევრების რაოდენობის გაზრდის შესახებ. სათათბიროში წარმოდგენილი იქნება 155 კაცი (რ. ამაშუკელი — 100, ხოლო 348 კანდიდატის ერთბაშად დამტკიცება). აღსანიშნავია ისიც, რომ მრავალი დელეგატი გამოთქამდა ეჭვს თუნდაც ამ შეხვედრის რაოდენობის სათათბიროს ქვედითუნარიანობაზე. 19 მარტის სხდომის შესვენებაზე ჩვენ გავსაუბრეთ ყრილობის დელეგატებს.

ბატონი ბიკო ლომიძე: მოქალაქეთა კავშირისგან მოველი საზოგადოების კონსოლიდაციას ერთი, ყველასთვის ცნობილი იდეის გარშემო, იდეისა, რომელიც საქართველოს დამოუკიდებლობის განმტკიცება, მდგომარეობის გამოსწორება, აფხაზეთის დაბრუნება ჰქვია.

ბატონი ნოდარ ლომიძე: უნდა გითხრათ, რომ მოველი საკმაოდ ბევრს. ვუიქრობ, რომ ეს არის ის ძალა, რომელიც შეძლებს გარკვეული სტაბილიზაციის მიღწევას ყველა სფეროში. ზნეობრივი

ზემოქმედების მოხდენას საზოგადოებაზე და ერის საუკეთესო ძალების გაერთიანებას.

ბატონი ლომი ჰელოძე: მე გმონი, ეს ის ორგანიზაციაა, რომელიც გარანტი იქნება საზოგადოების დაწინარებისა.

ბატონი ჯანო ბაბრატაძე: მე მოქალაქეთა კავშირისგან მოველი მხოლოდ და მხოლოდ სიკეთეს. აქ გაერთიანებული ხალხი განსაზღვრავს ჩემს ამგვარ დამოკიდებულებას. მე ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ მოქალაქეთა კავშირი არ გაიზარებს ბლოკ „შევიდოების“ ბედს.

ბატონი ლეონი ნიძვანაძე: თუ ვინმესგან შეიძლება რამეს მოვლოდ, მე ვუიქრობ, მოქალაქეთა კავშირისგან. მე მისგან მოველი, ხატონად რომ ვთქვა, გამოდარება...

ელფარდ შევარდნაქმ კი ამ ორგანიზაციის ქვედითობის სრული გარანტია.

ბატონი ლალი ჯაფარიშვილი: მოველი ერთობას... ერთობას, რომელსაც ყველანი ვესწრებით. მოველი სტაბილიზაციას. მოქალაქეთა კავშირის არსებობის გარანტიაა საზოგადოებისა და სახელმწიფოს მეთაურის ინტერესების თანხედება.

შესვენების შემდგომ ყრილობაზე იმსხველეს პოლიტიკურ საკითხებზე.

მეტად საინტერესოდ წარმოინდა მოქალაქეთა კავშირის გენერალური მდივნის, შვენიერების ლიდერის, ბატონ ზურაბ უკანას მოხსენება. მოქალაქეთა კავშირის ამ ფრაზა, როგორც ჩანს, საბოლოოდ გადაწყვიტა. შეუტოს მინისტრთა კაბინეტს, მის უმაღლეს ემელონებს.

ყველაზე მნიშვნელოვანი ყრილობის ბოლო დღეს სახელმწიფოს მეთაურის მიერ წარმოიტყული სიტყვა იყო. მთავრობასთან დაკავშირებით შევარდნაქმ თქვა: — „საჭიროა მთავრობის სტრუქტურული რეორგანიზაცია... ის, ვინც კორუპტირებულია, უნდა წავიდეს... ძირითადი ბირთვი კი შენარჩუნებული იქნება“.

სახელმწიფოს მეთაურის გამოსვლას, ფაქტობრივად, საპროგრამო თეზისების საზე პქონდა. მან მოქალაქეთა კავშირის რეფორმატორთა ორგანიზაცია უწოდა. ეს არის ძალა, — აღნიშნა სახელმწიფოს მეთაურმა, — რომელსაც ძალუბს რეალური და ქვედითი პოლიტიკის გატარება. კავშირის ქვეკეთხედია მოქალაქე — თავისი ოჯახითურთ. ამ კავშირში ოჯახებით უნდა შემოვიდნენ — როგორც ეს დასავლეთშია. ხელისუფლებაზე მსხველდობისას სახელმწიფოს მეთაურმა ახალ არჩევნებზე ილაპარაკა და ასეთი კითხვაც დასვა: „ხომ მოვლოდ ხელისუფლებაში?“ — რაზეც დარბაზიდან დადებითი პასუხი მიიღო. სხვათაშორის, ელფარდ შევარდნაქმ ბეიკერის გასაცანად პირველ დღეს ისიც თქვა, რომ მოქალაქეთა კავშირი, განსხვავებით რესპუბლიკელებისა და დემოკრატებისგან აშშ-ში, მოვა ხელისუფლებაში და დიდხანს, დიდხანს დარჩება. კიდევ რამდენიმე საინტერესო ადგილი სახელმწიფოს მეთაურის გამოსვლიდან:

„ჩვენ ვიმყოფებით გარდამავალ პერიოდში. პირველი ეტაპი ამ პერიოდისა 3 წელი გაგრძელდება. მეორე — 5 წელი და მერე დაიწყება დიდი აღმავლობა...“

„1995 წლიდან დაიწყება სტაბილიზაცია...“

ხელისუფლებაზე მსხველდობი

ხას შევარდნაქმ: „ჩვენ უნდა შევქმნიოთ მნიშვნელოვანი პრეზიდენტო ინსტიტუტი... ძლიერი მთავრობა, პარლამენტი... საკონსტიტუციო და უმაღლესი სასამართლო“.

„... საჭიროა არსებული კანონმდებლობის სრული ინვენტარიზაცია“.

„... პრეზიდენტს ექნება პარლამენტის დოტორების უფლება, პარლამენტსაც ექნება პრეზიდენტის გაშვების უფლება“.

აფხაზეთთან დაკავშირებით სახელმწიფოს მეთაურმა თქვა:

„აფხაზეთს გარანტირებული აქვს სტატუსი...“

„... ნურავინ გვიბიძგებს, რომ ომის გზას დაგადგო... თავს ნუ მოგვახვევენ ომს...“

„ეს კონფლიქტი მოწესრიგდება. არსებობს მისიის ჩადგმის სამი ვარიანტი... ინტერნაციონალური, რუსები გაეროს ალმით და რუსები გაეროს გარეშე... ჩვენ მზად უნდა ვიყოთ ყველაზე უარესისთვისაც...“

ცხინვალთან დაკავშირებით: „ცხინვალის სტატუსი მოლაპარაკებების შედეგად უნდა გადაწყდეს...“

სახელმწიფოს მეთაურმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ დღის წესრიგიდან არ უნდა მოიხსნას საქართველოს ფედერალიზაციის საკითხი.

სახელმწიფოს მეთაურის გამოსვლის შემდგომ დელეგატებმა შეისვენეს დღის ბოლოს გამართა სათათბიროს წევრების არჩევნები. სათათბიროში არჩეულია 155 კაცი. არჩევნების შედეგები გვიან დამით შევამდ.

საქართველო ინფორმაცია

გიზნესი

სულ ძალე ძალა ის ვაჭრობის ქსელში არომატული; გაგაბრილობა „კოკა-კოლას“ გვერდით იხილავთ არა ნაკლებ არომატულსა და არა ნაკლებ გაგაბრილობა უაღკოპოლო სასმელს — „ფანტას“. სამრავნო-საგაჭრო ზირაპ „კავკასიონმა“ კოკა-კოლას „გან მიიღო ლიცენზია „ფანტას“ წარმოებაზე. ამ ფაქტის თაობაზე გვესაუბრება ზირაპ „კავკასიონის“ ვიცე-პრეზიდენტი ბატონი პასტაგ ლალოძე:

«კოკა-კოლა კავკასიონი» ახალ სასმელს გვთავაზობს

— არა, ჭეჭერობით კონცენტრატის დამზადებაზე პრეტენზია არა გვაქვს. საფრანგეთში დამზადებულ შა კონცენტრატს ვიღებთ თურქეთიდან „ფანტას“, რომლის წარმოებაც ჩვენმა ქარხანამ დაიწყო. ამ სასმელის ტექნოლოგიურად ახალი ვარიანტა აღნიშნული ტექნოლოგიით მუშაობენ მხოლოდ საფრანგეთსა და გერმანიაში. ძველი „ფანტასაგან“ ჩვენი წარმოება განსხვავდება შეფერილობითა და მკვეთრი არომატით.

— ჭურჭლის პრობლემა როგორ გადაწყვეტეთ?

— „ფანტას“ წამოვასწამე 0.3 ლ. ტევადობის მინის ბოთლებში. ჭეჭერობით ტარა რუსეთიდან ჩამოგვავს. მინა, რომლისგანაც რუსული ბოთლია დამზადებული, დამალი ხარისხისაა და ალბათ, სასმელის ხარისხზეც იქონიებს გავლენას. გვარუდობით, რომ სულ მაღე საფრანგეთიდან მივიღებთ „ფანტას“ სპეციალურ ბოთლებს.

საერთოდა, ვუიქრობთ პოლიეტილენის ბოთლების დამზადებელი ხაზის დამონტაჟებაზე. პოლიეტილენის კაფსულების შემოტანისათვის მოლაპარაკება მიმდინარეობს თურქულ ფირმებთან.

— „ფანტას“ ბოთლებზე ან ეტიკეტზე თუ იქნება რაიმე დამტკიცება ნიშნები ფალსიფიციერების საწინააღმდეგოდ.

— ეტიკეტი ახალია. განსხვავებული ძველი, თბილისის და ჭუთაისის ქარხნებში წარმოებული „ფანტას“ ეტიკეტისაგან. მასზე არც ერთი რუსული წარწერა არ არის. ბოთლის საცობზე აუცილებლად უნდა იყოს დაფიქსირებული ფირმის ემბლემა.

სანამ მომზადებული მიგრევა ქართული „ფანტას“ არომატს და სანამ გემოთი გააჩნდეს ორგინალს იმტაცოს, დააკვირდით ეტიკეტს და საცობს.

— პროდუქციას, ალბათ, შესაფერისი რეკლამაც დისქირდება...

— ინვესტიციების ნაწილი წარმოის რეკლამისთვისა გათვალისწინებული. სწორი მენეჯმენტი საჭიროა გასაღების მაღალი ტემპის გარანტია. მარკეტინგული ანალიზის შედეგების სისწორე „კოკა-კოლას“ რეალური ტემპების დამატკიცეს ალბათ, „ფანტას“ ბაზრის შერჩევა გავაადვილებდა გამოდობაზე უკვე მიღებულია.

პირველ ეტაპზე წარმოი გავრცელდება საქართველოს, აზერბაიჯანისა და სომხეთის ბაზრებზე. დავიწყეთ თურქეთის ბაზრის ათვისებაც. უკვე გადაცხრითულია 200 000 ბოთლი „კოკა-კოლა“. ამ ქვეყნის ბაზრს ჩვენი სამრეწველო-სავაჭრო ფირმა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს.

— ბატონო ვახტანგ, თუ საიდუმლო არ არის, როგორია „ფანტას“ სავაჭრო ფასი?

— ერთი ბოთლი „ფანტას“ წარმოიდან ვაჭრობის ქსელში გავა 16 ცენტად. ალბათ სავაჭრო ორგანიზაციები ამ თანხას დაარცხვენ 3 ცენტს. წარმოი გაუიღება დოლარის შესაბამისი კურსით კუპონებზე. გასაღების ტემპები ფასის შემდგომი ვარიანტების საშუალებას მოგვცემენ.

— როგორც ვიცი, ფირმა „კავკასიონისა“ და კომპანია „კოკა-კოლას“ ურთიერთობის თანდათანობითი განვითარების პროგრამა წინასწარაა შედგენილი. რას გვეტყვით მომავლის გეგმების თაობაზე?

— პროგრამა თავიდანვე ითვალისწინებდა ჩვენს წარმოში სამი სასმელის წამოწყებას: „კოკა-კოლა“, „ფანტას“, „სპრაიტ“. დაიწყო შეთანხმების მეორე ეტაპის განხორციელება. ქართული „კოკა-კოლა“-ს პრეზენტაციამ წარმატებით ჩაიარა. თუ მუშაობა არსებული ტემპით გაგრძელდება, საუზუნის ბოლოს მომზადებულს ახალ გამაგრებულ სასმელს „სპრაიტს“ მივაწვდით. ამ უკანასკნელის წამოწყებას სპირტდება ტექნოლოგიური ციკლის დახვეწა და ახალი, უფრო სრულყოფილი სა-

ფილტრავი სისტემის დამონტაჟება ამ მიმართულებითაც მიმდინარეობს მუშაობა.

— თქვენი პროგრამით გათვალისწინებული ყოველი ეტაპი ხორციელდება ახალი ინვესტიციების დაბანდების ხარჯზე, თუ „ფანტას“ წარმოებაში „კოკა-კოლას“ წარმოების უკუგებით მიღებული ფულადი რესურსების ჩადებულა?

— ინვესტიცია კონტრაქტის დადებისას მივიღეთ და ამით „კოკა-კოლას“ მხრიდან ჩვენს წარმოში ფულის დამანდება დამთავრდა „კოკა-კოლას“ რეალური ტემპების დადებითი განხილვის „ფანტას“ წამოწყებაში დაიწყო. ასევე დავიწყეთ „სპრაიტს“ წარმოებასაც.

— მოგების ნაწილი ქველმოქმედებაზე მიდის. ფირმა „კავკასიონი“ საქველმოქმედო ფონდის დაარსებასაც ამბობდა. რა კეთდება ამ მიმართულებით?

— საქველმოქმედო ფონდი უკვე რეგისტრირებულია და შეუდგა საქმიანობას. დამფუძნებლების მიერ გაკეთებული პირველი შესატანები.

ყველა ქვეყანაში არსებობს იმის პრაქტიკა, რომ კერძო სტრუქტურების მოგების ნაწილი სახელმწიფო ბეგარის სახით ქველმოქმედებაზე უნდა დაიხარჯოს. ჩვენი ფირმის მიერ დაარსებული ქველმოქმედები ამ „ბეგარს“ გადაიხდის „კოკა-კოლას“ საქველმოქმედო ფონდში. ამ თანხებს კოორდინაციის ფირმა გაუწევს.

„კოკა-კოლას“ უზარმაზარი ქსელი აქვს მსოფლიოში. უცხოელი ინვესტორების დიდი იმედიც გვაქვს. უკვე გვქონდა საუბარი „კოკა-კოლას“ რამდენიმე რეგიონალურ ქვეგანყოფილებასთან და ველოდებით საკმაოდ უმოსავლებს, რომლებიც ქველმოქმედებაში ჩაიდება.

ესაუბრა

დავით ნიძვანაძე.

ლუის ედვინგტონი:

რეფორმების ტაქტიკა ნელია

— ბატონო ლუის, რა მისიით ხართ ჩამოსული საქართველოში და რომელ ორგანიზაციას წარმოადგენთ?

— ჩემი საქართველოში ყოფნის მიზანია საქართველოს მთავრობასთან აქტიური თანამშრომლობა, მისთვის კონსულტაციების განეცა ეკონომიკის საკითხებში. ასევე, თუ თქვენი აღმასრულებელი ხელისუფლების სურვილი იქნება, შემიძლია დახმარება ფინანსების, მენეჯერ-ნომიკის და საბანკო ოპერაციების წარმოების საკითხებშიც... რაც შეეხება ჩემს ორგანიზაციას, მე ხელფასს ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობა მინდის.

— რა ღონისძიებების გატარებაა საჭირო იმისთვის, რომ საქართველოს ეკონომიკა ამოქმედდეს და ტარდება თუ არა ეს ღონისძიებები?

— პოლიტიკური სტაბილურობა და კრიმინოგენული მდგომარეობის დასაბრუნებელი...

მარეობის გამოსწორება ეკონომიკური რეფორმების ჩატარების უმთავრესი პირობაა. საჭიროა შეჩერდეს კუბონის ინფლაცია და შენარჩუნდეს უნდა იცოდნენ, რა კურსი ექნება ეროვნულ სურათს მომავალ თვეს... თქვენი ბიზნესი უმთავრესად ვაჭრობით შემოიფარგლება, ინფლაცია და ერთი, განსაზღვრული მიმართულების არქონა კი ხელს უშლის პროდუქტიულობის, საფუძვლიანი ბიზნესის განვითარებას. ასევე აუცილებელია საკანონმდებლო ბაზისის შექმნა. ყველამ უნდა იცოდეს, რისი გაკეთების უფლება აქვს და რისი — არა...

— როგორ აუხსენებ ჩვენში მიმდინარე რეფორმების ტემპს?

— რეფორმების ტემპი შეტად ნელია. ალბათ, ამის უმთავრესი მიზეზია პოლიტიკური არასტაბილურობა და ზემოთ დასახელებული სხვა მიზეზებისა.

რთაშორისო ფონდებმა რამ გამოგზავნონ ინვესტიციები, უნდა შესრულდეს მათი რამდენიმე პირობა — უნდა მიიღიონ სოციალურ სტაბილურობას და უნდა ტარდებოდეს ღონისძიებები ინფლაციის დასაბრუნებლად. ჩემი ინფორმაციით, 1 აპრილს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წარმომადგენელი თბილისში იქნება და მისი ვიზიტის შემდგომ საბოლოოდ გაირკვევა, რა უნდა გაკეთდეს იმისთვის, რომ ფული მივიღოთ.

— იმისთვის, რომ ინფლაცია შეჩერდეს, რა რეკომენდაციებს გვაძლევთ როგორც ექსპერტი და აშშ-ს მთავრობის წარმომადგენელი?

— უნდა შენეიდეს ფულის ემისიის ტემპი. რამდენადაც შეიძლება, ეროვნულმა ბანკმა უკვე დაიწყო ამის გაკეთება. ფული უნდა ჩაიდოს მეურნეობაში. რადგანაც იბეჭდება რა ჭარბი რაოდენობის ფული, ის ერთგვარად ხელს უწყობს სხვა მიზეზებისა.

წანსები მოსახლეობის შემონახვა ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა გროვდებოდეს... უნდა დაფინანსდეს მიკრო და მაკრო პროექტები ყველა სფეროში.

— ამასწინათ, „Daily express“-ში გამოქვეყნდა ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ საერთაშორისო სავალუტო ფონდი და ექსპერტები უარყოფითად ეკიდებიან სსრკ-ს ყოფილი რესპუბლიკების რუსეთის საბანკო და ფულად-საერედიტო, ე.ი. სამანეთო ზონაში შესვლას. თქვენ რა აზრის ბრძანდებით ამ საკითხზე?

— ეს, პირველ რიგში, იმ პირობებზეა დამოკიდებული, რომლებზეც შეთანხმებით რუსეთთან. ასევე იმაზე, თუ რას მიიღებთ თქვენ ამ სახელმწიფოდან. შეთანხმებაში უნდა იყოს დაფიქსირებული თანხის ის რაოდენობა (ინფლაციის ტემპის გათვალისწინებით), რომელიც ყოველწლიურად გამოგვეყოფოთ რუსეთისგან. სამანეთო ზონაში შესვლა გააადვილებს კავშირებს რუსეთთან და რუსულ ფირმებთან, მაგრამ ამ ნაბიჯის შემდგომ ვერანაირ დახმარებას ვერ მიიღებთ იმ საერთაშორისო ფონდებიდან, რომელთა მიზანია ადგილობრივი ვალუტის მხარდაჭერა. თუ ეს ვალუტა საქართველოში იქნება მანეთი, ეს ფონდები დაეხმარებიან მისთვის და ყველა გადამწყვეტია. მაღაზიების დახმარებაში... ამავე დროს, სამანეთო ზონაში შესვლა თქვენი სუვერენიტეტის შეზღუდვაცაა. ეს უნდა კარგად გაითვალისწინოთ.

ნდები დაეხმარებიან მისთვის და ყველა გადამწყვეტია. მაღაზიების დახმარებაში... ამავე დროს, სამანეთო ზონაში შესვლა თქვენი სუვერენიტეტის შეზღუდვაცაა. ეს უნდა კარგად გაითვალისწინოთ.

— სავალუტო ფონდების რეკომენდაციების გათვალისწინების შემდეგ ბევრმა ყოფილმა მოკავშირე რესპუბლიკამ მიიღო ფული... — ეს ბუნებრივია... საერთაშორისო სავალუტო ფონდს აქვს შექმნილი პროგრამები და ისინი ახორციელებენ ამ პროგრამებს... თქვენ, ალბათ, 60-70 მილიონ დოლარს მიიღებთ ამ ფონდიდან ავგისტის თვეში, ხოლო მსოფლიო ბანკი შეტსაც გამოგიყოფთ.

— რა პროცესების განვითარებაა მოსალოდნელი რუსეთში? ეს ჩვენი მტად საინტერესოა, უპირველესად იმიტომ, რომ ჩვენი ეკონომიკის ბედი დიდწილად დამოკიდებულია რუსეთში მიმდინარე პროცესებზე... ჩვენი ინტეგრირების გადამწყვეტი შემდგომ კი ეს განსაკუთრებით ნათლად ჩანს...

— ამასთან დაკავშირებით ვერაფერს გეტყვით...

ესაუბრა

ირაკლი ტაბლიაშვილი

სოფელი

სულაც არ გვინდა არსებული სურათის გაუმჯობესება დაგვარალოს მავანმა. სათქმელი უნდა ითქვას და გამგებამაც უნდა გაიგოს.

მძიმე მდგომარეობაა ქარელის რაიონში! სათუთა საგაზაფხულო სამუშაოების სრულფასოვნად ჩატარება. დატაცებულია მიწის უდიდესი ნაწილი, საზოგადოებრივ სექტორში არსებული ფართობების დამუშავებაც ვერ ხერხდება, რადგან ტექნიკა მწყობრიდანაა გამოსული; რაც გამართულია, იმის ამუშავებაც ჭირს სათანადო ნაწილებისა და საწვავის უქონლობის გამო.

კერძო სექტორი ჯერ კიდევ ახერხებს რაღაცის გაკეთებას, მაგრამ ისევე ძველი, მამაპაპური წესით. ხარ-კამეჩს აბამენ უღელში და უფლიან მარჩენალ მიწას.

მძიმე დღეა მეცხოველეობაც. საზოგადოებრივ სექტორში მსხვილფეხა რქოსანი პრუტყვის უდიდესი ნაწილი დატაცებულია, ფერმები უპატრონობით ინგრევა და სისხელია.

არანაკლებ მძიმე მდგომარეობა იყო კრიმინოგენური თვალსაზრისითაც, თუმცა შინაგან საქმეთა სამინისტროს ფართომასშტაბიანი ოპერაციის ჩატარების შემდეგ ვითარება შედარებით გაუმჯობესდა.

ჩვენი კორესპონდენტი ქარელს ეწვია. რაიონის ხელმძღვანელობასთან საუბრისას მრავალ ასპექტზე გამხვილდა ყურადღება. ფართო და საინტერესო იყო პრობლემათა წრე: როგორ ვუშველოთ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ვითარებას, სოფლის მეურნეობას, მრეწველობას, მოსახლეობის შრომით დასაქმებას, წესრიგს...

ამ პრობლემებზე საუბრობენ ქარელის რაიონის გამგებობის თავმჯდომარე ტარიელ ბარბაქაძე, თავმჯდომარის პირველი მოადგილე უზანგი მამასაშვილი, პოლიციის ქარელის რაიონული უფროსი თამაზ ხარბიშვილი, უფროსის მოადგილე, კრიმინალური პოლიციის უფროსი ბადრი კაცელაშვილი, რაიონის პროკურატურის უფროსი გამომძიებელი დიმიტრი სამინაშვილი, რაიონის სამხედრო კომისარი, ვიცეპოლკოვნიკი ნუზარ ბურასაშვილი, რაიონული გამგებობის თავმჯდომარე სერგო პარტასაშვილი, სოფელ რუისის გამგებელი ჯუპური ბალიაშვილი და რუისის მეურნეობის დირექტორი თამაზ მამასაშვილი.

კორესპონდენტი: — ბატონო ტარიელ, რაიონის თავიდან ბრძანებით და. ალბათ, უპირადად იქნება. თქვენ დაიწყეთ. როგორ შეაფასებდით რაიონში არსებულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ვითარებას?

ტარიელ ბარბაქაძე: — ქარელში შედარებით ნორმალური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარებაა. ჩვენთან არ არიან დღევანდელი ხელისუფლებისადმი ოპოზიციურად განწყობილი პოლიტიკური ორგანიზაციები. რაც შეეხება „ზეადი-სტებს“, ქარელში საკმარისზე ბევრნი იყვნენ. ჩვენი რაიონიდან ქობალაძის რაიონშიც კი იმართდნენ. ახლა ჩამოვდნენ და იმალებიან. მართალია, ისინი პოლიტიკურ ამინდს ვერ ქმნიან და ვერც შექმნიან, მაგრამ, გარკვეულწილად, ცდილობენ დაძაბულობა შეიტანონ რაიონის მოსახლეობაში. ახლა სოციალურ საკითხებს აყენებენ. უფრო მეტად აქცენტი პურის პრობლემაზე კეთდება.

რაიონში პური გაჭირვებით ცხდება. თუ გორის წისქვილკომბინატს რაიმე არ შეუშალა ხელი და ელექტროენერგია გვაქვს, მომავალში ამ მხრივ არ გავიჭირდებით.

ჯაჭვური რეაქცია

ქართული სოფლის სატკივარი ყველამ გულთან ახლოს უნდა მივიტანოთ!

უზანგი მამასაშვილი: — პური კი ცხდება, მაგრამ ელექტროენერგიის დეფიციტის გამო ხშირია შეფერხებები. ამიტომ გადავწყვიტეთ, მოსახლეობას დამატებით უქვილი მივცეთ. დღეს პური პირველი საარსებო წყაროა და ჩვენ ყოველწლიურად ეცდილობთ მოგვყაროთ ეს საკითხი. სოფლებს რაც ეკუთვნის, სიყვარულით მიხედვით, უკვე გადავცათ. ერთდროულად უქვილის გაცემის საშუალება წისქვილკომბინატში არ არის. ეს კი მოსახლეობის უკმაყოფილებას იწვევს. ყველაფერი დამოკიდებულია იმაზე, იქნება თუ არა ხორბალი, ელექტროენერგია

და, შემდგომ, რა დატვირთვით იმუშავებს წისქვილკომბინატი.

სერგო პარტასაშვილი: — მარტო პურის გამოცხობაში და მოსახლეობისთვის უქვილის დროულად მიწოდებაში როდი გეშლის ხელს ელექტროენერგიის დეფიციტი. მართლმოდებელი აღნიშნა. ბატონმა უზანგიმ, მოსახლეობა უკმაყოფილოა, რომ დროულად ვერ იღებს ნორმირებულ პურის უქვილს. მაგრამ პურის გარდა გასაბანკილებელია სურსათი. გორიდან და მეგრებიდან უქვილისა თუ შაქრის გადმოტანა დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. არა გვაქვს საწვავი, პრობლემები, რა თქმა უნდა, არის, მაგრამ ეცდილობთ დაეძლიოთ. ახლახანს დენი გამოართული იყო და პური ვერ მივაწოდეთ მოსახლეობას. გაგანაწილეთ უქვილი (ერთ სულ მოსახლეზე 15 კგ). თუკი ელექტროენერგია გვაქვს, პური გამოვაცხობთ და იმ დარიგებულ უქვილსაც დავუტოვებთ ხალხს.

კუპური ბალიაშვილი: — რუისი დიდი სოფელია და მისი პურის უქვილით უზრუნველყოფა დიდ სირთულეებს ქმნის. არ არის საწვავი. რომც გამოვანახოთ საშუალება და შემოვიტანოთ, სოფელში უქვილი, ვერ გამოვაცხობთ — ელექტროენერგია არა გვაქვს. დამის 3-4 საათზე ჩაირთვება და გამოთიხისა ითიშება. სოფლის მოსახლეობისთვის, რა თქმა უნდა, უშუქობა და

უპრობა დიდი პრობლემაა. მაგრამ კარგად გვესმის, რომ ეს მარტო ჩვენი კი არა, მთელი რესპუბლიკის გაჭირვებაა და სოფელიც გაჭირვებით ეკიდება ამ პრობლემებს. იმედი გვაქვს, ყველაფერი გამოსწორდება, თუმცა რა შესაძლებლობებიც აქვს სახელმწიფოს, იმის ფარგლებში მითითებებს ხალხი დახმარებასა და თანადგომას.

— ბატონმა სერგომ ჩვენი რესპუბლიკისთვის ერთობ მტკიცე პრობლემას, საწვავის პრობლემას გაუსვა ხაზი. ქარელის რაიონი სოფლის მეურნეობის რაიონია და საწვავ-საბოთი მასალების გარეშე როგორ აპირებთ საგაზაფხულო

ხელო სამუშაოების ჩატარებას?

უზანგი მამასაშვილი: — მართალი ბრძანდებით, ქარელის რაიონი სოფლის მეურნეობის რაიონია და ჩვენი წარმატებები ბევრად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რა მდგომარეობაა სოფელი. სოფლის მეურნეობაში წარმატებები კი თავის მხრივ რაიონის მომარაგებაზეა დამოკიდებული. ახლა სოფლის მეურნეობაში არ მიმდინარეობს საგაზაფხულო სამუშაოები იმის გამო, რომ არა გვაქვს საწვავი, განსაკუთრებით დიზელის საწვავი. დიზელის საწვავის გარეშე კი ვერ მუშაობს ტექნიკა. არა გვაქვს სასუქები. საშემოდგომოდ 4000 ტონტარზე დავთესოთ ხორბალი. თუ ახლა არ შევიტანეთ სასუქები და არ გამოიკვება, მოსავალს ვერ მივიღებთ. საწვავ-საბოთი მასალებისა და სასუქების შესაძენად გვჭირდება კრედიტი. თუკი კრედიტი მოგვცეს, მოვასწარიტ სასუქების შეტენა და საშემოდგომო კულტურების გამოკვება, მოსავალიც გაიზრდება, თუ არა და...

ტარიელ ბარბაქაძე: — თუ არა და ყველაფერი დაიღუპება. ჩვენ მიემართეთ სოფლის მეურნეობის სამინისტროს. გვჭირდება დაახლოებით 5 მილიარდი კუბონი, თუკი საკითხი დროულად გადაწყდეს, ეშვება მოსავალს. საგაზაფხულო სამუშაოებიც კარგა მომდგარი. დასათესია საგაზაფხულო ხორბალი, ქერი. ამისთვისაც ფინანსება საჭირო. ასევე უნდა დაითესოს შაქრის ჭარხალი, სხვა კულტურები. მძიმე მდგომარეობაა სოფლის მეურნეობის დანარჩენ დარგებშიც: რესპუბლიკაში არსებულმა რთულმა ვითარებამ დიდი გავლენა მოახდინა ჩვენი რაიონის მეცხოველეობაზეც და საერთო სულადობა შეამცირა. არა გვაქვს კომბინირებული საკვები. იგივე შეიძლება ითქვას მეოცვრეობაზე, მეღორეობაზე, მეფრინველეობაზე. დახმარების გარეშე გაჭირდება ნგრევის, უკუსხლის შეჩერება, ალარაფერს ვამბობ აღმასვლის დაწყებაზე. ჩვენ გვაქვს მეოცვრეობის ორი კომპლექსი, ორივეში 17 000 ხელი ბოცვერია და თუ მათ კომბინირებული საკვებით ვერ უზრუნველყოფთ, შეიძლება ეს დარგიც დაიღუპოს.

თამაზ მამასაშვილი: — ხუთი თვეა, რაც დირექტორად ვმუშაობ. თითქმის ყველაფერი გვეჭრის. საწვავი არ არის. 300 ტონტარზე დავთესეთ ხორბალი და არა გვაქვს არცერთი კილოგრამი სასუქი. თბილისში გვითხრეს, 1 ტონა 16 მილიონი ლირით. ხეხი რომ აიღო გაცმა, ამას ბანკის პრიცენტები დაერიცხება და გაანა რა ფასად უნდა გაყიდოთ მოწყვლი მოსავალი, რომ არ ვიზარალოთ? ამიტომ იბეჭდება პური.

დასასრული 3-5 გვ.

თავი შევიკავოთ. ნოემბერში რუსთავის გაერთიანება „აზოტის“ ანგარიშზე 140 მილიონი კუპონი ჩარიცხა რუხის მფურნეობაში. ეს მაშინ, როცა სასუქი 1 მილიონ 240 ათასი ღირდა. ახლა 16 მილიონი გახადეს. 600 ჰექტარი მიწა მოეხანო, 300-ზე საშემოდგომო ხორბალი დაგოეს. თუკი დახმარება იქნება, დანარჩენსაც დაეთესვით. თესვას სოფლის მფურნეობის სამინისტროში შეგვირდნენ. ალბათ, გამოგვიყოფენ. ასევე დაითესება შაქრის ჭარხალი, ხახვი და რესპუბლიკისთვის საჭირო სხვა ბოსტნეული კულტურები.

— გარდა ამისა, რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, ქარელის რაიონის სოფლის მფურნეობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია მხილულობას...

შუანგი მამასწავრობილი: — ხელ-ფეხი შეგვიბორკა შხამ-ქიმიკატების უქონლობამ. ხილს ვეღარ ვაწარმოებთ. ხეხილი გახმა, იწებება და იძირკვება. არადა, ხილის ბაღების ისევ გაშენება, მათი აღდგენა ძალიან რთული, ურომატეადი საქმეა და მრავალ წელიწადს მოითხოვს. ჩვენ გვაქვს უნიკალური ჯიშები, უნიკალური მფურნეობები. მაგალითად, ბრეთის მფურნეობა — გიგანტი, რომელმაც გასულ წელს 1 ტონა ხილიც ვერ მოიწია. ეს კი გამოწვეული იყო ერთი მხრივ, შხამ-ქიმიკატების უქონლობით და, მეორე მხრივ, იმით, რომ ცხინვალის მხრის სარწავი არხი, რომელსაც ოსები გვიკეტავენ. 3 წელია, ხილის ბაღები არ მორწყულა ბრეთის მფურნეობაში და, ბუნებრივია, გახმა.

— შხამ-ქიმიკატები რომ არა გაქვთ და ვერ ხერხდება ხეხილის მოვლა, ამაზე უკვე ითქვა, მაგრამ რაიონში ხილის წარმოების შემცირებას იმანაც ზომ არ შეუწყო ხელი, რომ პრივატიზაციის შემდეგ მიწები მოსახლეობას გადაეცა და ნარგავების დიდი ნაწილი ამოიძირკვა?

შუანგი მამასწავრობილი: — პრივატიზაციის შემდეგ მოსახლეობას დიდი რაოდენობით ხილის ბაღები გადაეცა, თითქმის 80 პროცენტი. ეს ბაღები ზრც მუშავდება, ვერც წამლავენ და აქედან გამომდინარე, ფაქტობრივად, ნადგურდება. ამას დამატა ენერგოკრიზისი და მოსახლეობა ხილის ბაღებს ჩეხავს. ერთმა ჩეხივსა ყველაფერი გადარჩა. თუ არ იქნა შხამ-ქიმიკატები, არ მოგვცეს კრედიტები (როგორც სახელმწიფო სექტორს, ისე მოსახლეობას), ჩვენს რაიონში და, საერთოდ, ქართლში ხილის ბაღებს გადაშენება ემუქრება. ეს კი უდიდესი დანაშაული იქნება მომავლის წინაშე.

— როგორც საუბრიდან ირკვევა, სახელმწიფო სექტორის არ შესწევს ძალა დაამუშაოს მიწები. ზომ არ ფიქრობთ, რომ სახელმწიფო სექტორის აქტივობა შეიძლება იყოს გადაჩენის ერთ-ერთი გზა?

თამაზ მამასწავრობილი: — ასეთი აზრი რუხისში, სოფლის ყრილობაზე გამოითქვა, მაგრამ რუხისის მფურნეობა საპქციო საზოგადოებად მაშინ გადაკეთდება, თუ მოსახლეობა დააბრუნებს იმ 1600 ჰექტარ მიწას, რომელიც ხალხმა ძალით მიიტაცა. მე ახალი კაცი ვარ ამ მფურნეობაში და ჯერჯერობით ვერაფრის გაკეთება ვერ შეეძლო. ხულ მალე დაიწყება ხელმეორედ გადაზომვა და იქ გარკვევა, ვის რამდენი აქვს მიტაცებული. სხვათა შორის, სოფელი ამაზე დაგვიანდება.

— საზოგადოებრივი სექტორის არსებობა დიდადაა დამოკიდებული შრომის ანაზღაურებაზე. რა გეშინი ხელს, რომ სოფლის მუშაკებთან ხელშეკრულებაში ურთიერთსელსაყრელი პირობები ჩაიდოს?

ტარიმ ბარბაქაძე: — ჩვენ ხელშეკრულებით ვფორმებთ მოსახლეობას სასოფლო-სამეურნეო ხეივანელებს — შაქრის ჭარხლის, სიმინდის, ღობიოს, ბოსტნეულის ნათესებსა და ხილის ბაღებს. ამ ხელშეკრულებაში ანაზღაურების 50 პროცენტი ნატურითაა გათვალისწინებული. მოსახლეობა მუშაობს, მაგრამ თუ მომავალში ვერ უზრუნველყოფთ მათ სასუქებით, ტექნიკით, შხამ-ქიმიკატებით და საწვავით, მაშინ ისინიც ვერაფერს გააწევენ. იანვარში 17 მილიონ კუპონად მივიღეთ 1 ტონა დიზელის საწვავი, ახლა მისი ღირებულება 44 მილიონამდე გაიზარდა. აქედან გამომდინარე, გაიზარდა სოფლის მფურნეობის პროდუქტების თვითღირებულებაც და, რა თქმა უნდა, საბაზრო ფასებიც.

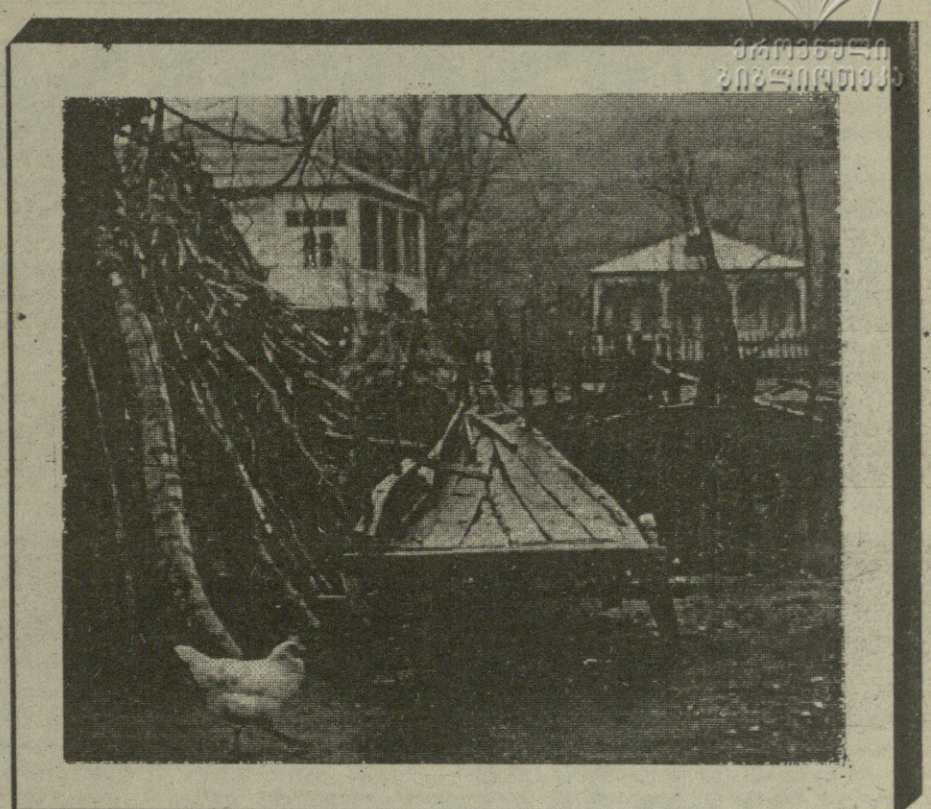
— პრობლემებს ისიც დამატა, რომ

საზოგადოებრივი მფურნეობების დაშლის შემდეგ გაძარცვული და დატაცებული ტექნიკური საშუალებები...

შუანგი მამასწავრობილი: — სწორი შენიშვნაა. სოფლის მფურნეობაში ყველა სამუშაო ძირითადად მექანიზაციის საშუალებით ტარდებოდა, მაგრამ რესპუბლიკაში არსებულმა რთულმა ვითარებამ ტექნიკის გადგურებას, გაძარცვასა და დატაცებასაც შეუწყო ხელი. რაც გადარჩა, იმის ამოქმედებაც გეგმავს, ვინაიდან არა გვაქვს სათანადო ნაწილები. ყველა სახის ტექნიკა გამოშვებულია რუსეთის ქარხნებში. რუსეთთან ჩვენ არავითარი ურთიერთობა არა გვქონდა და, აქედან გამომდინარე, სათანადო ნაწილებიც არ შემოდიოდა. თუკი რუსეთთან დადებული ხელშეკრულების შედეგად ეს მდგომარეობა გამოსწორდება, ძალიან გაგვიმარტება ხელი.

თამაზ მამასწავრობილი: — სოფელში 16 „ბელორუსი“ და 6 „MT-75“ გვეყავს, მაგრამ ბევრი მწყობრიდანაა გამოსული და რაკი სახელმწიფო ვერ გვაწვდის სათანადო ნაწილებს, იძულებული ვართ ჩვენ თვითონ გამოვნახოთ რაღაც საშუალებები მათ შესაკეთებლად.

— ქარელის რაიონში რამდენიმე მძღავრი საწარმოც არსებობს. ალბათ, ისინიც უმოქმედოდ

ჯაჭვური რეაქცია

არაინ...

შუანგი მამასწავრობილი: — ქარელის რაიონში 12 სამრეწველო საწარმოა. დიდი საწარმოებია აგარის შაქრის კომბინატი, ქარელის საკონსერვო ქარხანა, ქარელის ავტოსარემონტო ქარხანა, აგარის სარემონტო-მექანიკური ქარხანა და სხვა. ყველა გაჩერებულია.

შაქრის კომბინატი გაჩერებულია ნედლეულის უქონლობის გამო. წელს სულ 12 000 ტონა შაქრის ჭარხალი დაშალდა. კომბინატმა 1 თვე იმუშავა და გაჩერდა. არ მუშაობს საკონსერვო ქარხანაც — ქართლში არც ხილი დაშალა და არც ბოსტნეული.

ტარიმ ბარბაქაძე: — მართალს ბრძანებთ. სოფლის მფურნეობის დარგების ჩაყარვამ სამრეწველო საწარმოების გაჩერება გამოიწვია. ხალხი დაუსაქმებელია და უმუშევარი კაცი ოჯახის სარჩელად სხვა გზებზე და საშუალებებზე ფიქრობს. თუ რესპუბლიკაში დამყარდება წესრიგი, საზღვარგარეთის ფირმები შემოვლენ და თავიანთი კაპიტალს, ინვესტიციებს ჩაღებენ საწარმოების ასამუშავებლად, ხალხიც დასაქმდება და ანაზღაურებაც ექნება. ჩვენ გვყავს საქმიანი ხალხი, რომელთაც შეუძლიათ აამუშაონ ჩვენი საწარმოები, მაგრამ ეშინიათ, საერთოდ არ დაკარგონ წარმოებაში დაბადებული თანხები.

თამაზ ხარატიშვილი: — სწორად შენიშნა ბატონმა ტარიმმა. კრიმინოგენური ვითარება რომ გამოსწორდეს, პირველ რიგში, ხალხი უნდა იყოს მატერიალურად უზრუნველყოფილი. ბევრი იმიტომ იზარაღს, რომ საქმელი არა აქვს. თუმცა არის მეორე კატეგორია ადამიანებისა, რომელთაც არაფერი აკლდათ, მაგრამ მანქანებს იტაცებენ, ბანდოტებენ. ასეთები უნდა დაისჯონ და ყველაფერი თავის ადგილზე უნდა დადგეს.

ტარიმ ბარბაქაძე: — ხანამ შინაგან საქმეთა სამინისტრო ქარელში ოპერაციას ჩატარებდა, ძალიან დიდი ყანალობა იყო. ხალხისთვის წართმეული მანქანები პირდაპირ ოსურ სოფლებში გაქონდათ და ნარკოტიკებზე ცვლიდნენ. ხსენებული ოპერაციის ჩატარების შემდეგ რაიონში აღარ იხმის სროლის ხმა, აღარც ტრასზე ყანალობა, როგორც ჩანს, კრიმინალები შეშინდნენ და დაიმაღლნენ. ალბათ, ნელ-ნელა ყველა გამოიმუდგნება. ქარელის პოლიცია მუშაობს და თავის საქმეს აკეთებს. ჩვენც ვეხმარებით.

ბაბრი კაცელაშვილი: — ქარელის რაიონი ერთ-ერთი მებრძოლი რაიონი იყო ყველგან, სამაჩაბლოშიც, აფხაზეთშიც, დიხვლეთ საქართველოშიც. იარაღის დაგროვებაც ამან გამოიწვია და, შესაბამისად,

კრიმინოგენური ვითარების გამწვავებაც.

ტარიმ ბარბაქაძე: — ამასწინათ, რესპუბლიკურ თათბირზე გამოაცხადეს, რომ 40 000 ერთეული აღურიცხავი „ცეცხლსასროლი იარაღი“ გაცემული. ვიდრე ამ იარაღს სრულად არ ამოიღებენ, მანამ წესრიგის დამყარების შანსი ნაკლებია. ეს იარაღი ყველა რაიონშია და ამ მხრივ არც ქარელის რაიონია გამონაკლისი.

ბაბრი კაცელაშვილი: — ჩემი წელანდელი ნათქვამი ისე არ გამოიყო, თითქმის ბრძოლებში მონაწილეობა ვინმესთვის შელავათის მიცემას ნიშნავდა. ხელს არავის დაეფარებოდა, ყოველი ბოროტებისა და დანაშაულისადმი შეუწყნარებელი ვიქნებით. დანაშაულობაში მიჩქმალვა, მდგომარეობის გამოსწორებისთვის სანახევრო ბრძოლა ჩვენი მთელი მოუღებელია.

ლიმიტარი სამინაშვილი: — მაგრამ, მოუხდავად ჩვენი უკომპრომიზობისა, მდგომარეობა არც თუ ისე სახარბიელოა. კვლავ ხდება მკვლელობები. მაგალითად, ერთმანეთთან ხშირი კონფლიქტების შემდეგ მაშამ — სპარტაკ აბაშივილი — თოფით მოკლა შევლი — საზა აბაშიშვილი.

თამაზ ხარატიშვილი: — დამუშავების უფლება, რა თქმა უნდა, არა გვაქვს. შინაგან საქმეთა სამინისტროს ფართომასშტაბიანი ოპერაციის შემდეგ ჩვენმა ხელმძღვანელობამ აქაურობას მოაშორა დანაშაუთა სამყაროს ის წარმომადგენლები, ვინც ამინდს ქმნიდა რაიონში. მოსახლეობაც დიდადე კმაყოფილია. დანარჩენი „წვრილფეხობის“ მოვლა უკვე ჩვენი საქმეა. ამ ოპერაციის შემდეგ თანამშრომლების ენთუზიაზმი გაიზარდა, მაგრამ... არის ერთი მაგრამ. ვერ მუშაობს მოძრავი პარტული. საწვავი საერთოდ არა გვაქვს. მილიციის თანამშრომლებს უჭირთ რეიდზე გასვლა.

ყველაფერი ჭაჭურვი რეაქციით ვითარდება. სოფლის მფურნეობა სახელმწიფოს საქმიროებს დახმარებას, კვებისა და გადამამუშავებელი მრეწველობა სოფლის მფურნეობისგან ელის პროდუქციას. ამის შემდეგ რაიონის მოსახლეობაც დასაქმდება შემცირდება უმუშევრობა და შესაბამისად დანაშაულებიც, აღმოიფხვრება დაუსჯელობის სინდრომი და ახალგაზრდებიც იმსახურებენ ქართულ ჭარში.

ერთ საგანგებო პუბლიკაციაში ძნელია ჩვენივე დაუდევრობითა და უპასუხისმგებლობით გამოწვეულ ყველა პრობლემაზე დავტრიალებით საუბარი. რა თქმა უნდა, რაიონის ხელმძღვანელობა ვერ მოიხსნის პასუხისმგებლობას, მაგრამ მხოლოდ საკუთარი ძალებით, სახელმწიფოს დახმარების გარეშე, ცხადია, ვერ შეძლებს საქმის გამოსწორებას და, რაც მთავარია, საბოლოოდ შემოტრიალებას.

ძალების მაქსიმალური დაძაბვით, გააზრებული, ყოველმხრივ აწონილ-დაწონილი მოქმედებით უნდა მოგვარდეს სოფლის მფურნეობის წინაშე წამოჭრილი ურთულესი პრობლემები. ყველაფერი უნდა ვიღონოთ საგანგებო საშუალებების შეუფერხებლად ჩატარებისთვის. ქართული სოფლის სატყევერო ყველამ გულთან უნდა მივიტანოთ.

ამასთან, არის შემთხვევები, როცა თანამშრომელი თავს არიდებს დანაშაუთა სამყაროსთან შეჯახებას, რადგან თითქმის დაუცველია — მიუვარდება, სახლს დაუწვავენ, ააფეთქებენ და მისი პატრონი კი არავინაა. მხოლოდ ენთუზიაზმით ტყვისთვის შუბლის შემწერა გამორიცხებულია.

ლიმიტარი სამინაშვილი: — უპირველეს ყოვლისა, ყველამ უნდა ვაკეთოთ ჩვენი საქმე და კანონი უნდა სრულდებოდეს. ბოლო ხანებში ხალხში გამეფდა დაუსჯელობის სინდრომი. თუ არ იქნება იმის შეგნება, რომ ყველა, ვინც დანაშაულს ჩადენს, სასამართლოს წინაშე წარსდება და დაისჯება, კრიმინოგენური მდგომარეობის გამოსწორება შეუძლებელია. მინდა, დავძინო, რომ აუცილებელია აგიტაციურ-პროპაგანდისტული ღონისძიებების გატარებაც. ეს არის, ალბათ, ერთადერთი იარაღი, რომ ხალხის გონებიდან ამოგადდეს დაუსჯელობის სინდრომი.

ნუშაბ ბურასაშვილი: — დაუსჯელობის სინდრომის არსებობა ჩვენც დიდი სიძნელეების წინაშე გვაყენებს. დღეს თითქმის ჩაშლილია სამხედრო საკვლევლო სამსახურში გაწვევა. აქ ბრძანდება რუხისის გამგებელი და დამეთანხმება, რომ რუხისის საკრებულოდან შემოდგომის გაწვევაზე არცერთი კაცი არ გამოცხადებულა. სხვა სოფლებში შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა, მაგრამ ეს საქმეს ვერ შევლის. ამას გარდა, მარტო დაუსჯელობა როდია გაწვევის ჩაშლის მიზეზი. აგიტაცია-პროპაგანდაც არ არის. ეს კი აუცილებლად უნდა იყოს, რათა ხელი შეუწყოს ქართული ჯარის ავტორიტეტის შექმნას. კარგი იქნება, თუ რადიოტელევიზია მეტ ყურადღებას დაუთმობს პატრიოტულ თემას. ყველამ უნდა შეიგნოს, რომ ჩვენი მიწა-წყლის დაცვა თითოეული ჩვეთაგანის უწმინდესი მოვალეობაა. ყველა ღონე უნდა ვიხმაროთ, რათა საგანგებო გაწვევა მაინც ჩატარდეს შედარებით ნორმალურად.

— გმადლობთ საუბრისთვის. იმედი ვიქონიოთ, რომ რესპუბლიკის ხელმძღვანელობა გაგებით მოეკიდება რაიონში არსებულ ყველა პრობლემას და შეძლებისდაგვარად წავაშლს.

რუსეთის იმპერიის აღსასრულსათვის (1917 წლის თებერვალ-მარტი) საქართველოში არსებულ პოლიტიკურ პარტიებსა და მიმდინარეობებს შორის ნამყვანი პოზიციები სოციალ-დემოკრატებს, სოციალისტ-ფედერალისტებს, ეროვნულ-დემოკრატებსა და სოციალისტ-რევოლუციონერებს ეკავათ. ქართული საზოგადოების ყველა სოციალური ფენის სიმპატიები სწორედ მათ შორის ნაწილდებოდა. სხვა პოლიტიკური პარტიები და მიმდინარეობები, ფაქტობრივად, ვერაფერს გავლენას ვერ ახდენდნენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაზე. ძალზე სუსტა იყო უბარტიო ქართველი ინტელიგენციის გავლენა ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებზე.

ოთხი ძლიერი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ძალიდან სამი — სოციალ-დემოკრატები, სოციალისტ-ფედერალისტები და სოციალისტ-რევოლუციონერები არ მალავდნენ სოციალიზმის დოქტრინისადმი ერთგულებას. ერთდროითი პოლიტიკური მიმდინარეობა, რომელიც ემიჯნებოდა სოციალიზმს და შესაძლებლობს ფარგლებში ცდილობდა ილია ჭავჭავაძის ეროვნული პროგრამის აღორძინებას, ეროვნულ-დემოკრატიული მიმდინარეობა იყო. საქართველოს პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული განვითარების თავისებურებებით იყო გაპირობებული ერთი შეხედვით აუხსნელი, ძნელად აღსაქმელი მოვლენა — ეროვნულ-დემოკრატიულ იდეოლოგიასთან შედარებით სოციალ-დემოკრატიული და სოციალისტ-ფედერალისტური იდეოლოგიის ძლიერი გავლენა მოსახლეობის ყველა ფენაზე. აღარაფერს ვამბობ ქართველობის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოძრაობაში სოციალ-დემოკრატიის გაბატონებულ მდგომარეობაზე. ასე იყო 1917 წლის თებერვლის რევოლუციამდე.

რომანოვების იმპერიის აღსასრულმა ძლიერი ბიძგი მისცა ეროვნული მოძრაობის აღმავლობას ოდესღაც დაპყრობილ თუ „ნებაყოფლობით“ შეერთებულ ხალხებში. გამოწვევის არც საქართველო წარმოადგენდა. უზარმაზარი იმპერიის ასე უცაბედ აღსასრულს არავინ ელოდა. საქართველოში არსებულმა პოლიტიკურმა პარტიებმა და მათმა ლიდერებმა სასწრაფოდ დაიწყეს ახალი სტრატეგიისა და ტაქტიკის შემუშავება, ძველის კორექტირება. რუსეთში მომხდარ მოვლენებზე ბრძვლი რეაქცია დემოკრატიული ძალებისადმი (რუსეთის დროებითი მთავრობა) მხარდაჭერაში გამოიხატა. რუსეთის დროებითი მთავრობის მიერ დაწესებული პოლიტიკური პრინციპები — 1917 წლის მარტი-ოქტომბრის სოციალ-დემოკრატიების, სოციალისტ-ფედერალისტების, ეროვნულ-დემოკრატიებისა და სოციალისტ-რევოლუციონერთა ახლიდან წინააღმდეგობას არ ძეგდებოდა.

ოზაკონისა (ხელისუფლების კანონიერი ორგანოს) და მუშათა, ჯარისკაცთა და „ღლეხთა“ დემუტტთა საბჭოების (ხელისუფლების რევოლუციური ორგანოს) გვერდით 1917 წლის აპრილში ყალიბდება ქართული საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობის ცენტრი — საქართველოს ინტერპარტიული საბჭო.

საქართველოს ინტერპარტიული საბჭოს პირველი

სხდომა, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა პოლიტიკურ პარტიათა შორის შეთანხმებას, გაიმართა 1917 წლის აპრილის დამდეგს. სხდომაზე ოქმი არ უნარმოვბათ. ინტერპარტიული საბჭოს მეორე სხდომის ოქმიდან ირკვევა, რომ პირველ სხდომას ესწრებოდნენ სოციალ-დემოკრატების, სოციალისტ-ფედერალისტების და ეროვნულ-დემოკრატების წარმომადგენლები. სხდომის მიზანი იყო ეროვნულ საკითხში შეთანხმება. განხილვა ორ თემად დაიყო: ა) საქართველოს ტერიტორია, ბ) საქართველოს ეროვნულ სეიმის (პარლამენტის) კომპეტენცია. პირველ სხდომაზე მხოლოდ საქართველოს ტერიტორიის შესახებ ყოფილა მსჯელობა. საქართველოს ეროვნული სეიმის (პარლამენტის) კომპეტენციის საკითხი მეორე სხდომისათვის გადაუდიათ (სცხსა, ფონდი 1836, აღწერა 1, საქმე 6, ფურცელი 2). ინტერპარტიული საბჭოს პირველ სხდომაზე საქართველოს საზღვრები კონ-

ფნენ მ. მაჩაბელი და ვ. თუმა-ნიშვილი. ინტერპარტიული საბჭოს მეორე სხდომას თავმჯდომარეობდა აკაკი ჩხენკელი, მდივანი იყო პავლე საყვარელიძე (სცხსა, ფონდი 1836, აღწერა 1, საქმე 6, ფურცელი 1). აკ. ჩხენკელმა აღნიშნა, რომ კამათის ნაყოფიერებისათვის საქართველოს ეროვნული სეიმის (პარლამენტის) კომპეტენციის საკითხი შეიძლებოდა სამად გაყოფილიყო: ა) საქართველოს ტერიტორიული ერთეულის კომპეტენცია, ბ) საქართველოს ტერიტორიული ერთეულის დამოკიდებულება ამიერკავკასიაში არსებულ ტერიტორიულ ერთეულებთან, გ) საქართველოს ტერიტორიული ერთეულის დამოკიდებულება რუსეთის ცენტრალურ ხელისუფლებასთან (იქვე, ფ. 4). ინტერპარტიული საბჭოს წევრთაგან პირველმა სიტყვა აიღო გიორგი გვაზავამ, რომელმაც განაცხადა: „საქართველოს ტერიტორიული ერთეულის უფლებათა მინიმუმი მაინც უნდა მიენიჭოს. საერთო,

ლი და ფართე შინაარსის უნდა იყოს. მართვა-გამგეობის დეცენტრალიზაციის თვალთ თუ განვიხილავთ კითხვას, ადგილობრივ ავტონომიას შეიძლება ეყოლოს საკუთარი პრეზიდენტი. მთელი რუსეთის რესპუბლიკას ეყოლება საერთო პრეზიდენტი, რასაკვირველია“ (იქვე, ფ. 5). უნიტარული რესპუბლიკის დროს გ. გვაზავას აუცილებლად მიიჩნდა სასამართლოს დეცენტრალიზაცია: „რაც შეეხება სამოსამართლო დეცენტრალიზაციას, ყოველივე საქმე აქვე უნდა თავდებოდეს. მომრიგებელი მოსამართლე აირჩევა. იქმნება მომრიგებელ მოსამართლეთა კრება, საოლქო სასამართლო და პალატა. სენატი აქ უნდა იყოს“ (იქვე, ფ. 5-6).

გრიგოლ კრცხილაძემ განაცხადა, რომ ინტერპარტიულმა საბჭომ უნდა შეიმუშაოს ერთი პოზიცია — ან ფედერაციული ან უნიტარული წყობილებიდან გამომდინარე (იქვე, ფ. 6).

ლო სამეურნეო ქვეყანაა, აქ არ იქმნება საბაზისური პროგორიცი ფინანსდები, იქნება ფართო ადგილობრივი გრძნული თვითმართველობა. ჩვენ აქ სხვა ვერებთან შეუთანხმებლად ვერ ვიმოქმედებთ. მეზობლებთან დამოკიდებულებას განსაზღვრული ფორმა უნდა მიეცეს ამიერ-კავკასიის სეიმი აუცილებლად საჭირო იქნება. ზოგიერთი კითხვები (გზა, არხი და სხვ.) ერთად გადასაწყვეტი ექნებათ აქაურ ერებს. სეიმი უთუოდ საჭიროა, თუნდაც მისი სესიები შეზღუდული და ხანმოკლე იყოს. კულტურული კითხვები ნაციონალური ერთეულის სელში გადავა ერთიანად“ (იქვე, ფ. 6-7). მალეა მესხიშვილის შეკითხვას, თუ როგორ წარმოედგინა ამიერკავკასიის სეიმი, ნ. რამიშვილმა უპასუხა: „ამიერ-კავკასია ცხადდება ერთ მთლიან ერთეულად. მას ექნება თავისი პარლამენტი ანუ სეიმი საზოგადო დემოკრატიული ნესით არჩეული. ასეთი სეიმი შეიძლება, ის აუცილებელია ერების შეთანხმებისათვის“ (იქვე, ფ. 7).

ამრიგად, საქართველოს ინტერპარტიულ საბჭოში 1917 წლის აპრილისათვის აშკარად გამოიკვეთა ერთი ტენდენცია: ყველა პოლიტიკური პარტია და მიმდინარეობა აღიარებდა, რომ საქართველო რჩებოდა რუსეთის დემოკრატიული სახელმწიფოს შემადგენლობაში. სწორედ ამ ტენდენციას უსვამდა ხაზს ზურაბ ავალიშვილი, როცა წერდა: „მაგრამ არავის უფიქრია რუსეთთან სახელმწიფო-ფორმული კავშირის განწყვეტი; ისევე როგორც არ უფიქრიათ ამაზე ესტონეთში, ლატვიასა, ლიტვასა და რუსეთის განაპირა მხარეებში საქართველო ამ მხრივ, შეიძლება ითქვას, სხვე ბთან ფესვენყობილი მიდიოდა“ (ზ. ავალიშვილი. „საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-21 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში. I. თბ., 1990, გვ. 18). საქართველოს პოლიტიკური პარტიები ვერ შეთანხმდნენ იმაზე, თუ რა სტატუსის უნდა შესულიყო საქართველო რუსეთის შემადგენლობაში. ეროვნულ-დემოკრატები თვლიდნენ, რომ თუ რუსეთში ფედერაციული წყობილება დამკვიდრდებოდა, საქართველოს უნდა მიეღო ავტონომიური ერთეულის სტატუსი უაღრესად ფართო უფლებებით (პარლამენტით). იმ შემთხვევაში, თუ რუსეთი უნიტარიზაციის გზით წავიდოდა, საქართველოს უნდა ებრძოლა 1783 წლის გეორგიევსკის ტრაქტატის პირობების აღდგენისათვის — ე.ი. საქართველო ინარჩუნებდა სახელმწიფოებრიობას (პარლამენტს, პრეზიდენტს), მაგრამ რჩებოდა რუსეთის პროტექტორატის ქვეშ. სოციალ-დემოკრატები თვლიდნენ, რომ რუსეთის სახელმწიფოს შემადგენლობაში ავტონომიური ერთეულის უფლებით უნდა შესულიყო ამიერკავკასია, რომელსაც ექნებოდა სეიმის (პარლამენტის) არჩევის უფლება. საქართველო კი ამიერკავკასიის ავტონომიურ ერთეულში უნდა შესულიყო ეროვნული თვითმართველობის სახით, ფართო უფლებებით. სოციალისტ-ფედერალისტთა სიმპათია აშკარად სოციალ-დემოკრატებისაკენ იხრებოდა.

კახტან ბურული

თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოცენტი (ბაბრამშვივა იძნება)

ეროვნული მოძრაობა საქართველოში

(1917 წლის თებერვალი - 1918 წლის მაისი)

რეტულად არ მოუხზავთ შეთანხმდნენ მხოლოდ იმაზე, რომ საქართველოს ტერიტორია იყოფოდა ორ ნაწილად — უდაო და სადაო ტერიტორიად. სხდომის ოქმში ვკითხულობთ: „უდაო ტერიტორია ის არის, სადაც ქართველობა უმრავლესობას შეადგენს, ქართველობა რეალური მოსახლეობაა: სადაო ტერიტორია — პერიფერიები, განაპირა რაიონებია, სადაც უმრავლესობას ქართველობა არ შეადგენს, ან ხალხის სურვილი არ ეიცით საით მოისურვებს ნასვლას“ (იქვე, ფ. 3).

ინტერპარტიული საბჭოს პირველ სხდომაზე შეთანხმდნენ აგრეთვე შემდეგზე: „სადაო ტერიტორიის ბედი საბოლოოდ გადაჭრილი არაა. ამ ტერიტორიის საზღვრებში საქმე უნდა გადაწყდეს ადგილობრივი ხალხის შეკითხვით და რეფერენდუმით“ (იქვე, ფ. 3). მიუხედავად იმისა, რომ თბილისის მოსახლეობის უმრავლესობა არაქართული იყო, ინტერპარტიული საბჭოს პირველ სხდომას დაუდგენია: „ქალაქი თბილისი უდაო ტერიტორიის საზღვრებშია შეტანილი“ (იქვე, ფ. 3). მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ტერიტორიის საკითხს მთელი სხდომა მიეძღვნა, გადაწყდა, ამ თემას კვლავ დაბრუნებოდნენ „საბოლოო გადაწყვეტილების გამო-სატანად“ (იქვე, ფ. 3).

საქართველოს ინტერპარტიული საბჭოს მეორე სხდომა გაიმართა 1917 წლის 16 აპრილს. სხდომას ესწრებოდნენ ეროვნულ-დემოკრატები: გ. გვაზავა, გ. ფურული, დ. ჯანაძე, გ. გეშაძე, ს. კეკელიძე, ბ. ასათიანი; სოციალისტ-ფედერალისტები: გ. ლასხიშვილი, გ. რცხილაძე, ი. ბარათაშვილი, ს. მდივანი, ს. ფირცხალავა, ს. დადიანი, მ. მესხიშვილი; სოციალ-დემოკრატები: ა. ჩხენკელი, ნ. რამიშვილი, გ. ფალავა, გ. გიორგაძე, პ. საყვარელიძე. კრებას აგრეთვე დაეს-

წავადა სახელმწიფო საქმეები რუსეთის ცენტრის ხელში იქნება, დანარჩენი გადაეცემა ადგილობრივ ერთეულს. შინაური პოლიტიკური კითხვები საქართველომ თვითონ უნდა გადაწყვიტოს. ამგვარი წყობილების მაგალითები ბევრია, თუ გინდა ავიღოთ შვეიცარია ან ჩრდილოეთ ამერიკის შვედეთი უნიტარული“ (იქვე, ფ. 4). გ. გვაზავას საქართველოს ეროვნული სეიმის კომპეტენცია ასე წარმოედგინა: „თუ რუსეთი ფედერაციული იქნება, ცენტრის ხელში დარჩება საყოველთაო საქმეები. ასეთია ჯარი, ფლოტი, საერთაშორისო პოლიტიკა, საბაჟო გადასახადი, სახელმწიფო ბიუჯეტი, ზოგიერთი რეინის გზა, ტელეგრაფი, ფოსტა, ზოგი ტელეფონი, სავაჭრო პოლიტიკა, საშოქალაქო და სისხლის სამართლიდან ზოგიერთი საზოგადო კანონები, მაგალითად შესახებ ვექსილისა, ბანკისა, ღალატისა და სხვ. სამოსამართლო პროცესის შემუშავება ცენტრს ექმნება დავლებული. აგრეთვე ცენტრმა უნდა უზრუნველყოს მოქალაქეობრივი თავისუფლება. ავტონომიის ნება ექმნება მხოლოდ გააფართოვოს ეს ფაისუფლება. იქ, ცენტრში, უფლებათა მენიფიქტი იქმნება აღნიშნული, აქ, ავტონომიაში, მაქსიმუმი. ფული, წონა, ზომა ცენტრის ხელშია. დანარჩენი საქმეები და მათ შორის კანონმდებლობა ავტონომიურ ერთეულში წყდება. გარანტია — ფედერაცია“ (იქვე, ფ. 5). გ. გვაზავა არ გამოირცხავდა მეორე ვარიანტსაც — რუსეთში უნიტარული რესპუბლიკის შექმნას: „თუ უნიტარული რესპუბლიკა ჯანსოციელდა, მაშინ საქართველო 1783 წ. ხელშეკრულების ნიშნად უნდა დადგეს. ბრძოლა წმინდა უფლებრივ სასიამოვნოა. ავტონომია ამ შემთხვევაში უფრო ვრცე-

ნოე რამიშვილი არ დაეთანხმა გიორგი გვაზავას. ნ. რამიშვილმა საკითხი ასე დააყენა: „ვერ გამოგია რათელიან ნაკლებს ფედერაციული წყობილების დროს, ან რატომ მოვიტხოვოთ მეტი უნიტარული რესპუბლიკის დროს. პირდაპირ უნდა ითქვას, რომ რუსეთი ფედერაციამდე არ მივა. ჯეს იქნებოდა ეკონომიურად უკანდაშვები და პოლიტიკურად შეუძლებელი“ (იქვე, ფ. 6). ნ. რამიშვილის აზრით, ეროვნული სეიმის კომპეტენციას სამი მხარე ახასიათებდა: „სამართალი, მართვა-გამგეობა და კანონმდებლობა“. თითოეული მათგანის კომპეტენცია ნ. რამიშვილის ასე წარმოედგინა: „სამართალი ადგილობრივია, მოსამართლენი არჩეული და არა დანიშნული. საქმის წარმოება ქართულ ენაზე იქნება, რაღა თქმა უნდა. როგორც პრინციპი კი უნდა იყოს ბრალდებულის ენის სმარება; როგორც ეს განვითარებულ დემოკრატიებშია. მართვა-გამგეობა ადგილობრივი პირების ხელშია. არის სასოფლო თვითმართველობა, სამაზრო და კანტონური გამგეობა. ცენტრის ანსოციცილებს კანონებს ადგილობრივი პირების საშუალებით. უმთავრესია კანონმდებლობა. ეროვნულ-დემოკრატებმა წინათ სთქვეს: ცენტრს მხოლოდ ჯარის, ფლოტის და სხვა საქმე უნდა ეკითხებოდესო. ჩვენ ვამბობთ: ცენტრის ხელში უნდა იყოს უმთავრესი კანონების გამოცემა, სისხლის და საშოქალაქო სამართლის, სოციალური კანონმდებლობა, სავაჭრო პოლიტიკა და სხვ. ფედერაცია რუსეთია, როგორც ვთქვით, არ მოეწყობა. ფედერაცია სადაც არის, იქაც იზღუდება. იქმნება ფართო დეცენტრალიზაცია. თვით ფინანსდები ისმება კითხვა საგაქრო და საბაჟო კედლების მოსპობის შესახებ. საქარვე-

მეგობარი

თბილისი
1937 წლის
ნოემბერი

+++

ლოცულობს ყველა, ვისაც ჯერ კიდევ შერჩა ხალისი და მღუპარება. მე კი ცეცხლივით გულს მეკიდება, ჩემი ცხოვრების გადაგარება. ირგვლივ დარდები შემომაშენეს, თვალის სინათლეს მწუხრნი კენკავენ, ჩემო ლიახვო, ალბათ მე და შენ, საშობლოს იქით გადაგვრეკავენ. ნიშა ტალღების ზეიად ფერხულზე, იცეკვებს ნისლი — ავდრების დარი. ავდრების შემდეგ გაზაფხულისკენ, გაიქეზილებს ბებერი მტკვარბ. მე ახლა წავალ, ჰმუნვა მეყრება, ძვლები სრწოლავენ ტანში ყელამდი. მხოლოდ ეს გული ეგდოს რიფზე, ვით სისხლიანი ქრისტეს პერანგი. ღოკე და ღოკე გულის ზედაზე, არ გაწევენ არა, ჩემო ლიახვო. იქნებ ეს გული აქ აღარ გაშრეს, ჩემო სიცოცხლე, ჩემო ძეგასო! გვეშული ტანი რომ გაგატანო ვაითუ, მოსწყდნენ შენი ტალღები. ვინ იცის, ვინმე დაგიტატანოს, და შევეროე უცბად ცხედრის წაღებით. ისევე მე ჩაფულავ ჩემს მწირ ცხოვრებას, იქ სადაც თვლებმა არმაზის კერბი. იქ ბინდებს სძოვდნენ თამარის ცხვრები. ღამე კი შიშით ყვიროდნენ მკვდრები. და როცა იქით გაავდარდება, სადაც ეგდება ნეშტი პოეტის, შენ ამიყვავე ჩემი დარდები, და ის წარწერა: „კაცს ვერ ეპოვებდი“. მივალ, გიტოვებ გულს ქერქდაგლეჯილს, ღოკე და ღოკე მღუღარე სისხლი. ლიახვი დედას, როგორც ჯეჯილი, როგორც ჰზის შექვე გამსკდარი ნისლი.

+++

გამხმარი კაცი

აი, ამ მინდვრებში, ამ ხრიოკ მთებში ჩვენ ხომ ერთმანეთს ეჭამდით მტლებივით. იქ სურათია: დგას მხედარი, უჭირავს თევზი და ზედ ამხია კაცის თავი გველის სერეულივით. მეც მარტო ყოფნა ათასწლობით მომეწყინება. თავის ქალაში მწვანე ხვლიკი შეძვრება ღამე, ძვლებზე შემხმარი დაფიქრება მოეწონება და მატლებდასრულ თვალეზიდან გახედავს ბაღებს.

+++

კასუხი

გავალბე ფანჯრებს, გავხედავ ქალაქს, ქუჩებში სიცხის ბული იდგება. შემოვბრუნდები, ფანჯრებს აეჭოლავ და გული მწარედ ამიდულდება. შენ კი იდექი, მანდ, გლახასავით, უშიხრე ხალხის ბედნიერებას. და, უკაკუნე კოდალასავით გრცელ და-ფუტურო ქვეყნიერებას.

+++

მანანა ქართველიწვილი

კვირადღის ბინდი შენთვის მიყვარდა, შენთვის ვანთებდი წინაპართ კანდელს, შენში ვცხოვრობდი როგორც ბაღადა, შენ გიყვებოდი ამ გულის ნაღებს. კვირადღის მწუხრზე შენთვის გლოთობდი, შენს სადღევრებლოს ესვამდი ფათფათით. ხსოვნა ანთებულ მკერდში გაღობდა, ხსოვნა — დაღლილი სამიწე დარდით. სამრეკლოს ჩრდილი შენს ვერანდაზე ღანდების როკვა, წისქვილის ალი, შორს... წმინდანების სიმღერა გზაზე და ბოროტების წუში ნავალი. წინ მიძევს შენი ის სტრიქონები, ზოგი მკვდარია, ზოგი ძლივს ფუტკავს. ოდესმე ალბათ მოგაგონდება, როცა ლექსები დაღვევენ ქებაფს. რა ვუყოთ შერე, ჭირამე შენ, ასე სწევით სიცოცხლის მღვებურებს. ვინც ქვესკნელიდან ამოგაშენა, სწორედ ის ღმერთი გაგანადგურებს.

+++

იცოდე!

შენ ყურს უშვებდი ტალღების ქშუილს, მებადურები ისხდნენ და ბჭობდნენ. უსაზღვროების დაბლობებს შუა ჩანდა ბინდების გრძელი ორღობე. ზღვა დაგოსებით კვიმატი არი — ნაფხურები კიოდნენ მინდვრად. შენთან სულ ყოფნა და ზეტიალი როგორ მიყვარდა, როგორ მინდოდა. შთამომავლობა ჩაივლის ღამე და ცალი თვლით გადმოგვხედავენ, შეზარათი ჩვენი აჭრილი სახე და შესანდობარს ვერ გაბედავენ.

ქართული პოეზიის მცირე ანთოლოგია

„დაგავინყდებით და მაისი ველს აამწვანებს“, — წერდა ნიკო სამადაშვილი. საბედნიეროდ, საქართველოში მუდამ იცოდნენ ნამდვილი პოეზიის ფასი. ამიტომაც არ ახდა პოეტის ეს წინასწარ-მეტყველება. ნიკო სამადაშვილის შემოქმედების დიდი სიყვარულისა — და — პატივისცემის ნიშნად, ვებეჭადვთ თამაზ ჩხე-ნკელის მიერ შედგენილ მცირე ანთოლოგიას და რევაზ სირა-ძის წერილს, მიძღვნილს ნიკო სამადაშვილის პოეტური მემკ-ვიდრეობისადმი.

+++

დავუვიდობა და სინანული

შენ დაგმარსავენ ბინდების ღზინით, სამრეკლო აშლის მოვლემარე მტრედებს. დაუშვებს წვიმა, შორს ბაღდახინი დიდხანს იკვნესებს და იხერჩეტებს. ფუტურო სსეულს გულის სიზმარი შერჩება, როგორც გოლგოთის თხრილი, სისხლზედ შემხმარი ძვლების წინახვარი და მოგონება ნისლივით გრილი. სოფლის წისქვილთან რუ ადიდდება, ქუხილი მთებში ჩაისერის აჩრდილს, შენ კი მიწის ქვეშ შემოგაგდებენ ხელიღლიაში კუბოამორილს. მოიღრუბლება. მკერდში ჩაიტვრენ, ფრთხილად ჩაჰყვები უღრან ნაპრალებს, გამოღმა განგებ მძლავრად დამისტვენ, მე კი ამ სტვენას ქარს დაგებრალე. წვედადი მძიმედ დაუშვებს ფარდებს, შეწყდება ფერად ჭინკების ბრძოლა. სულს შეგისუთავს ძეგვით დარდი და ჯოჯოხეთის პირქარი სწოლდა. დაუხვევ ბილიკს ზურგატრუსული, თვალს შეგავლენ ქვესკნელის წყლები, წინ ჩაივლიან მკვდრები კრუსონით, როცა ქვეშორის წამოგაწყვდები. გვირგვინს დამადებ, თრთვილს მიმამსგავსებ ბედმოქილ დღეებს დიდხანს იჯავრებ, პირქვე დამსობილს საყვარელ გეგაზე ქარები ტანჯვით აგაგლიჯავენ. „გარეთ გადაყრილ ნაცარსა ვგავდით“, თან იტყვი: „იქნებ ღმერთმა ინება“... ჩაიქნევ მკლავებს და იქვე გვერდით ცრემლებთან ერთად ჩაგეინება.

+++

ის ისვენებდა ხშირად ამ სახლთან, ეგდო ნოტიო გზის ანაბარა, ის გამეფულების ღანძლივით ჩაბადლდა, როგორც ნამქერში ჩიტი პატარა... ის ადავლენდა ღოცეებს ბინდისას,

ო, ისე, როგორც იცის განგება. რა ექნა, მოსწყდა, ვეღარ ირბინა, ჩაჰკლა აბუნად ბედის აგდება. და დაიდუპა თებერვლის ღამე. მოუსვენარი ყოფის მძენდავი. დილით ღოთებმა ღრუჭით დაშარხეს, როგორც პირუტყვი, როგორც მეძავი. ის მარტო იყო, ვიდოდა კენტად, ის აღარავის დაათენდება, იმას ჰკუაზე შერყევ ქვეყნად მიანდა რაღაც ბედნიერებად. ღრუბლის ნაწილი სივრცე უყვარდა, და დაქექილი ბაღების თმები. გული ტირილით ამოუყვარდა, როცა მიწაში ჩაფულეს ნიშნებით.

+++

ჩემი სოფელი

გავხედავ ხვარტქლანარე ორღობეს, ღელეთა მწუხრში ჩახვეულ დანდებს, მთის წვერობთან მიხვეტილ ღრუბლებს და ხიდის ყურზე ჭარმა ნაღბანდებს. ტოტის დაწვეტა, ტანა ნარივი — როცა ვიგონებ, ფათფათი მკვალავს, როგორც თვისტომი, ისე ვუყვარდი გერბის ფრთებივით მოკვდილ ჭაღას. როგორ მინდოდა იქ მომკვდარიყავ, ღურდლო სიცოცხლე კი ქარს წავლო. ქვებივით დამრჩა გულის სიყვარზე ჭადრების ბინდი, კაკლების წნეგო. უძრავი ტახტი, წალო, ზანდუკი, ფერისცვალობა, საფლავზე სილი, ამბრიანთ ოჩას ღუქნის ღუღუკი და გალაგანთან ჭრატებით ღზინი. პირველი თრთოღვა, როგორც შარბათი, ეტიდან ეტში იების გუბე. დილით თივის ქვეშ სველი ბარათი: „რად მწერდი ღექსებს, რად დაიდუპე!“ აქ ბარბარუკა, იქ ნიშნანიშნა, კვერნაქის ვაკე, რუხი მინდორი. მთებზე ზოზინი სოფლის ნახირის, მდინარის გაღმა. ვეება ქორი. ჩიტების როკვა ბოკრო საბძელთან, მკათათვის ფუნჯით ნახატი წყლები, ხან რუს ჩხრილაზე ღამე ნაძვებთან, ციციანთელას შუქის წვეთები. ჭოტის ქოქოლა ჩვენ ცაცხვის თაზე. ჭრატის კიაფი, საქონლის ფშვინვა კერძით გახერილი ჯაში თაროზე და ძველი სახლი წისქვილის წინა. წარსულს ჩამორჩი წარსულის ფერფლი, მტკვარი გინებით საღმე გამრიყავს როგორ მიყვარდა ჩემი სოფელი, როგორ მინდოდა იქ მომკვდარიყავ.

+++

მრეკლე ტატიშვილისადმი

ქვეყნიერებას უცქეროდი ათასნაირად, წარმართ თვალეზზე ქრისტეს წყველა გქონდა აკრული, მოვარე დაისით გაგოთბია, როგორც დაირა, და ანგელოზებს ულანძღიხარ მუხლებს დახრული. ბნელ გეტსიმანის ბაღში დიდხანს ტრუბადურობდი, ღმერთების ჯოგი გოლგოთაზე გვლანდებოდა, დასწყველოს ჭირმა, რაღა ნისლებს დაუშეგობრდი, თუ არ იცოდი, სად ინათლა, სად ბნელდებოდა? რა საოცარი იყო შენი მარადისობაც: დევნილ სიცოცხლეს ბნელ სიზმრების ჯანყი დაედა. დრო, საუკუნის ჯახაჯუსში ჩაისრისება, და ებ ცხოვრებაც მოთავდება, როგორც ძილივს დარწმუნდები, რომ შენ ჯვარცმაც კი ბედს ნუღარ ერჩი, თუ ღოღებმა ამოთონ იტყვიან: ნეტავ დაგენახათ, როგორ წვალი. სანამ დარდებმა საცოდავი სულ არ გამოხრე. ეხლა დადიხარ და ხეებაც კი ერიდები, ხან არც კი გინდა, რომ ბინაში შემოგვყვს ჩრდილი, ცოტა ხანს კიდევ... იმის შერე, რომ დაბერდები, ევ თავის ქალა კლდეს ექნება პირში გაჩრილი. და შენს ხერხემაღლს საღამურად გაოიყვნებს არმაზის კერპი ან ქარების ტაილი დოღი, სანამ გრიგალებს შენს ძვლებს კვერთხით დააფრეგინებს

რევაზ სირაძის წერილი
თბილისი 31-10 1937 წელი

„ჩუქერბები ტაძრის ბანი ავსებდა, უკვე მთავარ-ქუჩაზე იდგა. მოქმედებდა, ჭკუა ენთო და დანახვისზე ჭკუა ეიოდა, — ამ სტრიქონებში, ნიკო სამადაშვილის ერთ-ერთი ყველაზე კარგი ლექსიდან, მისი პოეზიისთვის დამახასიათებელი თითქმის ყველა არსებითი ნიშანია: აქა — სტილიზაცია, აქ სხვა რაღაც კულტი ჩანს (უკვე მთავარ — ქუჩაზე იდგა), აქა — პარაფრაზი ხალხური ზეგ და აქვე უბედურებისა და მარტოობის ხმა ისმის.

ყველაფერს მსჯავრებს დიდი სიკეთე, რომელიც შექმნილია რაიმეს დაქვემდებარებას ან დამორჩილებას. ის თვითმხილავი მისი ლექსებში მალევე ხშირად აღსარებითი საკუთარი ურწმუნოებისა და ასეთ შემთხვევაში იგი მალევე ყოველგვარ არტისტიზმზე, გნებაზე, თვით პოეტურობასეულ კარადგან მისთვის არსებობს ზნესა-სამართალზე, თვით პოეტურობასეულ მალევე მის ლექსებში ღმერთის ნაცვლად „ღმერთები“ (ის ღმერთები იქით გადაფრინდებიან). ამით გაგზავნილია, რომ ჩვენ ღმერთს წარმართულად აღვიქმებით. სოფელში, რომ ჩვენს ხელში წარმართობა კვლავ დანაშაულებად.

ნამადაშვილის ლექსების კითხვისას ჩნდება ასეთი ფიქრი, მინა კარგავს ხატულ-მხრანს და ცამდე აღწევს ურწმუნოებას. ამიტომ პერი უნდა აღიქვას ანგელოზებით, როგორც ეს „ხიქის მადონას“ პერიდან ფიქრშია და სული უნდა აღიქვას წარმოდგენებით, რომლებიც განმარტავს სულიერი საქართველოს სხეულებს, როგორიცაა, თუნდაც მცხეთის-ჯვრის კარიბჭის ბარელიეფი, სადაც ფრთოსან ანგელოზებს ზედალ მთაზე ტოლფერად უკვარი, ჩასული მარადილობის წრეში. ფიქრით, ასეთი წარმოდგენები ხდება წყარო ნიკო სამადაშვილის სახისმეტყველებისა: „ქარები მდგარეს ასწევს მალე“ („ქელი ხიერები“); „და კიბეები შორს ვარსკვლავები, მარადისობის ჭეჭრულანები“ („მოსწყდით“).

მის ლექსებში სულ ისმის რაღაც ხმა ან ქრის ქარი. ხმა არის ღვთაებრივად იდუმალი ან სრულიად გაუგებარი. ხელვით ხანებზე თაყიბი ხმები ან — ლავს. შეიძლება ითქვას, მის ლექსებში ხელვითი ხატებიც „ისმის“. ეს ხმები ხან ღოცებს გვაგონებს, ხანაც ურწმუნოების ამოხსნის ღოცებს ხმასაც კი ხშირად ტრაგიზმის განცდა ახლავს, თუკი ღოცა წარმოითქმის ქარში ან ჭოტის კიბეების დროს („ჭოტის კიბეზე ნაწერებზე მართავენ ღოცებს“ — „გული და ჯანსაღი“).

არის ზეციური სამყარო და არის რეალური ამა ქვეყნისა. მათ შორის ხილული და უხილავი კავშირებია. ხან შეიძლება ეფინება ღვთაებობა ქვეყნიერებას, ხანაც ქვეყნიერება აღმოცენდება ზეცისკენ. სამადაშვილს სიკეთეს, ეს მიმოქცევა გაუგებია. სოფელ ადამიანის სულს და გულს და როცა ეს ქარს, პოეზია შეგვეძლება, ნამადაშვილისთანავე პოეზია. მის ლექსებში სახისმეტყველო სიტყვათაგან ერთ-ერთი ყველაზე ხშირად ხმარებულია — „ქარი“. აქ სულ ქარების ქროლავა, მაგრამ უმთავრესია,

როცა ეს აღმართული ზეცისა და მიწის კავშირით, ან მათი პარაფრაზით ან თუნდაც — დისპარაფრაზით. ხან კიდევ სრულიად უმხეროდ დაქრის ქარი, პოეზია ასაკით ნებისმიერად აღმოცენებული. სულ სხვაგვარია ზეცა არსებობა. ხე ყოველმხრივ დასაზღვრულია, სივრცითაც, ადგილითაც და დროითაც („ჯილა ცაცხვები იდგნენ ყორესთან, ვით ხანსესული ქალღმერთები“). ერთსახოვანია მათი სწრაფვა, ესაა სწრაფვა მალე, ზეცისკენ. ხეობა სიმშვიდის არღვევს ქარი, პარიზონისკენ მიმსწრაფი ძალა. ამიტომაცაა სიმშვიდის მომასწავებელი ხეობა და ქართი ურთიერთთანხმობა, თუნდაც ასეთი: „ნაძვები ცხენდარს მასკენებდნენ და გვირგვინები მიქმნდნენ ქარებს“. ამქვეყნის უბედურებას ქარები აღმოთქვამენ.

გვინდა გაკრული... ბნელ გეოგრაფიის ბაღში დიდ-ხანს ტრადიციულად, ღმერთების ჯოგი გოგონათაზე გელანდობდა, დასწყველს ღმერთმა, რაღაც ნისლეებს დაუმეგობრდა (ხეცვლე ტატიშვილისადმი). ტაძართან მჯდარ მათხოვარზე თქმული: „მათხოვარი ზის როგორც იობა...“ ნამადაშვილის პოეზიაში ბუნებაც დიდ იდუმალ ტყეებს განიცდის. ესაა ადამიანისწავებული დიდი უბედურება, რომელსაც იგი ბნელად უმხერად ადამიანს, თითქოსდა ერიდება იმის გამხელას, რომ თვით ადამიანია ამ ტყეების მიწვევა.

ზოგჯერ კიდევ ისეთი განცდა გვეუფლება, რომ სულთერება აღარაა ამაღლებული, სულთერება მხოლოდ აქვს, ბიწიერებათა გვერდით, ამიტომაც

ბუნარს ისევ აქრობენ, წიქვითავენ ბევრი საუბრება და სოფლად ჩუმად ღაბაღაბი. ჩუქურთა მე შენი სიხარბი ენახე, — ამ სამადაშვილის წყარო სოფლები ძალღების ყველაზე მკაცრად, მათა მე-დიდური — მთა დანახვის, მაღალი როგორც ჩემი სამშობლო, — მეტყველებს მღერის და ცა თვითონა. „თითქმის საკუთარ ცხენდარს მივყავები“, მეტყველებს გაზაფხულად, ხანამ შესცურავს ტაძარში. ადარას ვამბობ უფრო ყურადღებულ სახეებზე ცნობილი ლექსებიდან, მაგალითად: „ვით უკვდავება, წყარო ანკარა, აცისკრებდა ირმების ფერდობს, ქრისტემ ბავშობა აქ გაატარა და ღვთის მშობელი უკვდავ გზას“.

ნამადაშვილის ლექსებში ხშირად მიმხილველი მოულოდნელობით აღებული სახეები, ამასთანავე, არის ისიც, რასაც, შეიძლება ითქვას, მთავარად ქართული სახისმეტყველება ასეთია პიროვნების ტაძრად წარმოდგენა ცნობილი ლექსში — „ნიკო სამადაშვილს“. შენ ხეში უსწევს ვით ტაძრის ჩიტი, შენ ხარ ჩემი ზეგების დარი, სულ კარგად მასწავლებს შენ რომ გეგონი, გარეთ ძალით ვით უსწევს ქარი. ქრისტანული მისტიკით, ტაძარი ქრისტე ან „საღი ქრისტესი“, აგრეთვე განმარტებული რელიგიური პიროვნება. მაგრამ პოეტური სიხარბი პიროვნების გააზრება ტაძრად ისე, რომ პოეტის სული სული-წმინდის დარად მტრედად წარმოსახვად. ამას მოჰყვება შინაგანი წინააღმდეგობა, რაც შეფერხობს ამ ლექსიდან. შემიძლია ტრაგიკული განცდა, რომ ადამიანის სხეულში ვედრავს კი ძლებს პოეტური სული და წნდება კითხვა: არის-კი საერთოდ ღირსი პოეზიისა ადამიანი? („სიხარბის ნაღვერდალი“). თუ ყოვლის მომცველი ის დანახვა, რომ — „ამ დასკვნა დღამისაზე ბედნიერებას დასაგონებს“ („პეტრელო მინატურები“). და თუ მაინც მივსწრაფვით პიროვნება პოეზიას, ეს იმეტი, რომ პოეზია არჩევანი კი არ არის, პოეზია ბედნიერება. აქ მაინც არის რაღაც წესრიგი, თუნდაც ეფემერული. მაგრამ ამასაც აგრეთვე წინააღმდეგობა ქაოსი (ნამადაშვილთან — „ქაოსები“ და ამ ფორმით უფრო გამოირჩევა ყოველგვარი გარკვეულობა, თანაც ეს სახე მალევე ხშირად). ერთმანეთს უპირისპირდება — სოფელ ქარის და სამრეკლო: „საღდაც მთათ ზეცის თაღს რეკს, წუთისოვლის კარგა გაღმით, ქარისებრ ზეცის კენკავენ, ასე ხდება ყოველ ღამით“. როცა ვეღარაფრით ვერ დაიძლევა ქაოსი, ის შეიძლება პოეზიად დაიქცეს.

უმთავრესი კითხვა, რომელიც ნამადაშვილის პოეზიის მთლიანობაში გათვალისწინებულია, რომდგება, ასეთია: თუ შეიძლება არსებობდეს ამხელა სიძარბო, როცა თითქმის ადარავს არის ასე მართალი? ანდა ღირს თუ არა ამხელა სიძარბო, როცა ის შეიძლება აღარც კი შეესაბამებოდეს რეალურ სინამდვილეს? ეს კითხვა სინამდვილის აღმქველია, სინამდვილე კი ღირსება პიროვნების სინამდვილე იმდენი წინააღმდეგობა. მის პოეზიაში სიღრმისეული ნათელია, რომელიც მისგან ტაძრისეული სინამდვილად გამოსწვავს.

რეპეზ სირაპი

«მოქმედება ჯვარში»...

მეც-ზოლზე („უხინალოა“, „ალიონადე“). ხან დედის ბაღდას თვით ამბობს ქარი და ხანაც პოეტს კარგავს ლექსს. ფიქრით, იდუმალ ქარის განცდა მსჯავრებს მთელს ამ სტრიქონს. „შენ გადარბენ ბინდების ჭრიბის, თუცა სულ მუდამ ტოტს გეჭრება ქარი, ავადმყოფობა ევლანთ, ბიჭო, ლექსები ტოტზე გაბნაყარი“. სხვა შემთხვევაში გალაკტიონიც ეძლევა ქართა წარმოდგენას.

ნამადაშვილის პოეზიაში არის იმისი განცდა, რომ სიცოცხლე ვეღვს ადამიანს და ესაა ღვთიერი მოვალეობა. დევალება პასუხის გაცემა ასეთ კითხვაზე — რა არის ცხოვრება? ნამადაშვილისა და ნამადაშვილისთანავე პიროვნებას ამ კითხვას მხოლოდ პოეზიით პასუხობენ, რადგან სხვა ნამდვილი ცხოვრება მათ არ გააჩნიათ. პოეზია დამლევა რეალობისა.

შეზღუდული კითხვის ტოლფასი ხდება ასეთი კითხვა — რა არის პოეზია? (საქმე ისაა, რომ ასეთი პოეტების წინაშე თავიდან წარმოდგება ყველა ღვთიერივე არაერთგვარის პასუხგაყვანილი კითხვა). სწორედ პოეზია ქმნის წინასწარობას რწმუნა-ურწმუნოების გზაზე. პოეტური აზროვნებაში ზეგნულად შეუთავსებელია შეთავსება, მაგალითად, ასე: „წარმართობა ძვლებს იდგა ტაძარი, ზეგით ლეგებდა მოქმედებით მთიებს. ძირს წმინდა ნიშნის წაფრებები ჰგავდნენ სისხლზე მოკრეფილ იებს“. აზროვნების სხვა რა ფორმა დაუძევდა ევოლუციურ შეუთავსებელ წარმოდგენათა გვერდის-გვერდობას: „წარმართ თვალებში ქრისტეს წყველა

იგი ვეღარ ეთიშება ბიწიერებას, ყველაფერი ერთმანეთშია არეული და აჭრელი. „მათხოვარი ზის როგორც იობა“ და ეს ხდება იქ, სადაც „ქედელზე სანთლის შუკი იჭრება“. ეს ბუთანასთან ხდება. აქ „უამს ტაძრის კარი ისე დაუხრავს, რომ გარეთ ჟონავს ჭრატის ნათელი“. ტაძრებთან უფრო მკვეთრდება შუკი და ჩრდილიც. აქ მოდიან „რუგულა-წველები ქართველები“, „უკანასკნელი ქრისტეანები“. აქ „ქედელის“ სახე იხილება. თუცა, ჯერ კიდევ კარგად ჩანს მისი სახე, მაგრამ იგი სახელით აღარ მოიხსენიება, თითქმის, უნდა გაქრეს მისი სხეულები. „აქ თავის თათით ითხრება საფლავს მწვე-მსდაკარგული სოფლის ნახარბი“, „ხეში მდინარე შემოგვეფეთა, შეწირულ ბავშვთა ცრემლები იყო“. აქაურთაგან მათხრობისას „მიწა გაიღვია, თითქმის ქვეყნულმა ამოიხრია ტაძრის გუმბათი“. აქედან დანახული ყველაფერი ტაძრისა ჰგავს: ადამიანი, პატარა სოფელიც, ტყეც, ხეცაც და მთელი ქვეყანაც. ივრძნობა სიხელე ტაძართა არსებობისა. რთული არ არის არსებობა მხოლოდ იმ ხისა, რომლის არსებობასაც აზრი არ აქვს. რასაც აზრი აქვს, ყველაფერი სირთულით მყოფობს. ახეა ლექსიც და ასევეა თვით ტაძარიც კი.

ნამადაშვილის პოეზიაში თემები კი არაა წამყვანი, არამედ სახეები. აქ თითქმის არაა კითხვის დასმაც კი არასახისმეტყველებით. მთელი მისი საზრუნო სამყარო სახისმეტყველებითაა. აზრის კვამლს აქვს ის სიმაწვით, „ზეგით ღრუბელი, ძირს ნოემბერი“, „გაუხარელი ამინდები, წვიმები

ფიქრები «ფიქრებზე»

მივსდით უფლის ქადაგებას...

გვასაშრება მთიანობის მანამ ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი, აკადემიკოსი როინ მეტრეველი

— როგორ შეათვალთ ნიკოლოზ მიწისფლის ცნობილ წერილს, მის გამო გამოართულ პოლემიკას?

— ვითანხმები იმას, ენიც „ფიქრები“ მწერლის სულიერი კრიზისის დროს შექმნილად მიიჩნია, მისიზმს ზოგ შემთხვევაში ავტორი ახსურდულ მოსაზრებებზე მიჰყვება. „და როცა კვლავ ვუბრუნდები საქართველოს, მე მას ვერ ვხედავ, ვერ ვხედავ და მეზინა: ნუთუ საქართველო მართო ეთნოგრაფიული მოვლენა, თანდათან გადაგვარებაში გადისო?“. ამ კითხვის შემდეგ ფრთხილ საჩოთარო ფრთხა: „ორი ათასი წლის გამძლეობაში მე ვერ ვხედავ ამას და მეტყვით: თვით რუსეთიც იგივეს ცხოვრებისგანა — უსათუოდ გაუგებრობაშია ის. თუ არა და — ან რუსთაველი არაა ქართული, ანდა მისი პოემა ადვილად ნაშოვნია სადმე“. უხერხულად მეტყვება აქ რაიმე კონტრარსის გაკეთება. არ მეტყვება, რომ შემოქმედებითი სტრიქონების ავტორია იცოდა რუსთაველის ეპოქის საქართველოს ისტორია, იცნობდა ქართული ჰაეროვანად ღმერთატურის შედევრებს, ნათელი წარმოდგენა ჰქონდა იმდროინდელ კულტურაზე (ხუროთმოძღვრება, მუსიკა, ქედღობა

ხელოვნება და სხვა) მით უფრო გაუგებარია მისი მხედრობა (თუცა, ახსნა კი შეიძლება). დღეს ლიტერატურულად „ფიქრები“ ავტორის მტკიცება იცნობს ფიქრების გერც ერთ ქართულ პოეტზე „გვანის ვერ მოიკიდებ“ და „ასეთივე, აქვით და უშა“. ქართული პრიტუიკა კამათი აქაც უხერხულად მეტყვება. მეტყვებად ბესი-მისტურია წყნად გადისაგნდინ ასურდულოც ნიკოლოზ მიწისფლის დასკვნა, რომ „ეს საუბრე ვერ მსიკცეს საქართველოს გერც ერთ პოეტს, ვერც ერთ ქვეყნის მწერალს“. თუცა დროზე მართებულად შენიშნა გრიგოლ რამაშვიმ, რომ ეს ბოროტი აზრით „გერცობა“ კი არა, არამედ უფრო ტკბილია თუ. დიან, მეც ასე მეტყვებ. ეს წერილი სულიერი კრიზისში მყოფი მწერლის მიერ გადმოხროლოდ გამოწვევა იყო; გამოწვევა მთელი საზოგადოებისა. მე ზეგით კითხვით და უთავაშო ცხოვრებაზე მიღებული ტკბილად განდობა.

— მე-20 საუკუნის მიწურულს ჩამოყვანილი იქნა საერთაშორისო 20-იანი წლების ამ ცნობილი პოლემიკის პათოსი?

— ბოლშევის დროს წამოჭრილია იმდროინდელი საქართველოს საქართველო საკითხზე. რაც ძალზე აქტუალურ

აა დღესაც. ამდენად, ბოლშევის პათოსი ჩვენს დროზეც რამდენადმე მორგებულია და მიმართა, რომ სწორად მოიქცა „გაგასიონი“, როცა ეს საკითხი ახლა წამოსწია აქვე მინდა წამოვიღო გადაუხევიო შეკითხვას და გაზეთის წარმატება ვუსურვო. წარმატების საწინდარად მე მომანია ღრმა პროფესიონალიზმი. თანაც არა მხოლოდ ზოგადად ფუნქციონალური პროფესიონალიზმი, არამედ ცალკეულ კონკრეტულ შემთხვევაში ნეპოტიზმი თვით დაწერილი სტატია უნდა გამოირჩეოდეს პროფესიონალიზმით.

დღეს გაზეთები იმისთვის, რომ კითხვადი გახდნენ, სენსაციურ, ზოგჯერ ამა თუ იმ პიროვნების ან დაწესებულების შეურაცხყოფით სტატიებს ბეჭდვენ. მე გულწრფელად მინდა ვუსურვო „გაგასიონს“, რომ თავი დააღწიოს ამგვარ ცდუნებას.

— ხსენებული უმძიმესი მდგომარეობა კონკრეტულ პიროვნებათა „ბრალია“ თუ ცხოვრებისეული, ობიექტური პიროვნებისა? დემერტა ხომ არ დივესაჟა „ჩვენთა უკეთურობათათვის“, როგორც გუგარამიშვილი ბრძანებს, თუ ეს ყოველივე სტიქიურად, შინაგანი კანონზომიერების გარეშე ხდება?

— ჩემი აზრით, სამივე ფაქტორი მოქმედებს ერთდროულად. ჩვენი დღევანდელი შეპირებულობა მდგომარეობა გამოწვეულია ცხოვრებისეული ობიექტური ვითარებით. ფაქტობრივად, ერთი ფორმული იცვლება მეორეთა. ეს პროცესი არ შეიძლება უმტკივნეულოდ წარმართოს. ამასთან ერთდროულად მართლაც ვხედავთ „ბრალიც“, რის მიზეზზეც ჩადრმაგებული პასუხის გაცემა სამომავლო საქმეა. მომეტებით და დრამა ვარ დარწმუნებული, რომ ჩვენი ცოდვებისათვის უფალმა განსაცდელი მოგვივლინა. ეს ცოდვები ბევრი განსაცდელი და ახალი უნდა შევთხოვოთ ღმერთს, რომ „გვინსნას ბოროტისგან“. ჩვენი დროულად უნდა მოვეგოთ გონს და შემოვბრუნდეთ რეალური აღმშენებლობისკენ.

— „საქართველო პასიური მოვლენაა. მისი ენერგია გამოწვეული იყო სხვა, მის გარეშე მყოფ მოვლენისაგან ჩენერგია ქიის, როცა მას ფეხს აბირებენ“, — წერდა მიწისფელი. რას იტყვით ამ ყველაზე მწვავე და უკიდურესად სკეპტიკური აზრის შემცველი ფრაგმენტის შესახებ? მთლიანად უარყოფითი იგი, თუ განსჯის საგნად ვაქციეთ?

— მოკრძალებით შეგებდავ ავტორის სხოვნას, რომ ეს ფრაზა საქართველოს ისტორიის სრული გაუთვალისწინებლობაა, ისტორიზმის გარეშე. მისთვის ვინც საქართველოს ელემენტარული ისტორია იცის, ვინაც ზოგადად მინც გაუდევრება თვლი საქართველოს ისტორიული პროცესისათვის, ნათელია და აშკარა (საქმიანო ქვეყნისგან), რომ საქართველო არ არის პასიური მოვლენა. ღმერთმა ხე ქნას, რომ ამის არაუმეტესობა დაგვირდეს. თვენი შეგვიხევა ტაქტიკა-

ნად უწოდებთ მწერლის ამ ფრაზას „ყველაზე მწვავე და უკიდურესად სკეპტიკურ ფრაზას“. საქართველოს ენერგიის ფეხს უამ პეტრე იმ ქიის ენერგიისთან შედარებაში უფრო ქვეყანაზე შემწყვალად გამოირტყმული კაცის სიტყვებს ვხედავ.

— როგორ იყოს გოგოლად რომაეობა, როცა ან წერდეს ორიოდე ფრაზით გამოხსნა და ასე დასრულდა. არ არის საქმე არც კამათი. აქ მხოლოდ ჩვენება საქმე (თუ შეგვხვება არა). — „რომ მომავალი ჩვენი, ამას რად უნდა მისანიო? ამბობს ერთგან ვაჟი. იზიარებთ თუ არა, დიდი პოეტის გამოხატულება? როგორ წარმოვიდგებთ საქართველოს ხელოვნდელი დღე? გთხოვთ, შეძლებისდაგვარად დაასაბუთოთ. — მე ოპტიმისტი ვარ და გულწრფელად ვიზარებ დიდი პოეტის გამოხატულებს. არ უნდა დავიფიქროთ, რომ საქართველოს ბევრად ჰქონია მძიმე დღეები და ბევრჯერ აღმდგარა ფერდობიდან და ნანგრევებიდან. ჩვენი როგორმე უნდა დავძლიოთ საკუთარი თავი, მოვევათ წუნს და მთლიანად შემოვბრუნდეთ შრომისკენ. მხოლოდ თვითონ ჩვენი შეგვიძლია საკუთარი თავის შევლა და ქვეყნის გადარჩენა. ამ დიდ მისიას საფუძვლად უნდა ჰქონდეს: სიყვარული, ურთიერთგაგება, თანამოაზრობა, ერთად. შემატება და ერთიანი მიზნისკენ სწრაფვა.

— უფალი ჩვენი იესო ქრისტე ბრძანებს: „ითხოვდით და მოგცეს თქვენს ყოველდღიურ და მშობრივ ირგებელთა და განგებლის თქვენს რამეთუ უოველი, რომელი ითხოვდეს, მიიღოს და რომელი ეძიებდეს, მპოვოს, და რომელი რძაღის განგებოს“.

ამა თუ იმ ადამიანის ცხოვრებაში ზოგჯერ დგება ხოლმე დიდი წუთი, როდესაც ღვთაებრივი ალტკინება შეიპყრობს, კლამატიდან ამოადგებს, შეუძლებელს შეაძლებინებს, საოცნებოს გადაუქცევს რეალურად და თავისი უჩვეულობით ერთიანად გამოისყიდის უღიმღამო დღეთა წუძებს.

შპს შუქით გაჩაჩხებულ წუთებში ახდება პოეტის ერთი ლექსი, რომელსაც ატყევენ, დაიწვრიბენ და სამარადისოდ დამკვიდრდება ხალხის მეხსიერებაში. შუქადობა, შემდგომში კიდევ ათასი ლექსი დაწეროს, და ათასიც მანამდე დაუწერია, მაგრამ იმ ერთს ვეღარ ვერ გეტყვითა — ვერც წინადადება, ვერც მერაზმედილი. იმ ერთი, ერთადერთი ლექსის ატყვად რჩება ის, ვისაც განგებამ მხოლოდ ერთხელ უწყალობა ნამერწყალი დიდი აღმზერისა. განა ეს ცოტა? განა საკმარისი არაა ერთი პოეტისათვის, რომ დაწეროს, ვთქვათ, ესოდენ უბრალო და გულში ჩამწვდომი სტროფები: „ქართლ-სახელმწიფო, იმერეთი, გურია და სამეგრელო — ყველა ჩემი სამშობლოა, საყვარელი, საქართველო!“ განა ერთიანად არ ამშვენებენ სამყაროს წყალუნჭი არავი და უსახელო წყარო?

ბაზალეთის ომის რომ ვახსენებთ, უპირველესად გვასწავლება გიორგი სააკაძის, ზურაბ არაგვის ერისთავის და თეიმურაზ პირველის სახელები. მაგრამ ამ სულიერ სიმბოლოდ და დაუფიქრებლად ღმრთივ გზაზე დასვას, ვისი ზეგლერა დავიწყების ბურუსი ყოფილა, დიან, თითქმის არავის ასსოვს იგი მოუხედავად იმისა, რომ ბაზალეთის ომის ბედი, გვონებ, სწორედ ამ მეფეთა გზიდან გადამწყვეტია. როგორც ხან, სწორედ მისი მეოცნებეთა გამარჯვების სწორი სწორედ იქით გადაიხარა, საითაც უნდა გადახრილიყო ისტორიული კანონ-ზომების შესაბამისად.

ბაზალეთის ომის მთავარ პერსონაჟ-თაგან მეთექვსმეტე ელენა ვანაძე, განგებამ იგი აირჩია თავის იარაღად და მიანდო საგანგებო მისია.

ვინ იყო ელენა ვანაძე? მკითხველთა უმრავლესობას, ალბათ, გაუჩინებდა ამ კითხვას პასუხის გაცემა, ვინაიდან ბედმა არ გაუღიმა ელენას სახელს და ბუმბერაზთა ჩრდილში მოუჩინა პაწაწიკი ბინა, თუმცა ჩვენი პირველი მემკვიდრეთა — არჩილ მეფის, ფარსადან გორგაძისა და ვახუშტი ბატონიშვილის თხზულებებში მას საბატო ადგილი უჭირავს.

ბაზალეთის ომამდე არაფერი გვსენიხს ელენა ვანაძის შესახებ. ვინ იცის, ეგებ თამაზ და ბებურ ვანაძეთაგან ერთ-ერთი იყო ელენა მამა. 1885 წლის ოქტომბერში სწორედ ეს ძმები ვანაძეები, ბათი ჩანდიერთან ერთად, შეეყვანნენ დავით აღმაშენებლის ველზე კონსტანტინე-მირზას და საიქიოს გზას გაუფრეს მისი მკვლელობის, მაშინვე ელენა და სამშობლოს მოვალეა.

ელენა ვანაძის სახელი ბაზალეთში დაგვირგვინდა. თურმე ბაზალეთში ელენა თავისი ცხოვრების ყველაზე ელვარე და მელვარე ჟამი. თითქმის მხოლოდ საბაზალეთში მოგვხვდება ამ ქვეყანას. არჩილ მეფის პოემაში „გაბასკება თეიმურაზისა და რუსთაველისა“ გადმოცემულია, თუ როგორ მოუღონებდა ელენა ბაზალეთში საომარად გამაღებელ თანამებრძოლთ: ეცადენით, რომ მოურავი მოიხლოთ და კარგად დაუხედეთ, თორემ თუ ცოცხალი გადავირჩა, უარეს დღეში ჩაგვადგენს... „საქართველოს ის როგორ რეგს, სხვანი ეგრე როგორ წავხედეთ?“ ვახუშტი ბატონიშვილი უფრო მოკლედ იმოწმებს ელენას მოწოდებას: „იქცადენით სიკდილსა მოურავისასა, რამეთუ იგი აღაშფოთებს ყოველთა“.

ბუნებრივია, რომ მკითხველს გაუჩნდება კითხვა — ასე როგორ გამოეტყა ქართველებმა სახელგანთქმული და მხედარი თანავარი გიორგი სააკაძე, სულისჩამდგმელი და შემოქმედი მარტყოფის აწაყვების, ამ აწაყვების, რომელმაც ქვეყანა იხსნა ათათურებისაგან? და მკვეთრად შებარუნა ბედი ქართლისა.

სიბრძნის ვერსად გაეჭვივა. მოხდა საოცარი მეტამორფოზა. ძალაუფლების მაცდუნებელმა ხიბლამ მონუსხა და დაიშინა დიდი მოურავი. გზა-კვლი აუბნა უფლის სამსახური დააწყო და ეშმაკს დაუყვანა მსახურად. მისმა მშფოთვარე

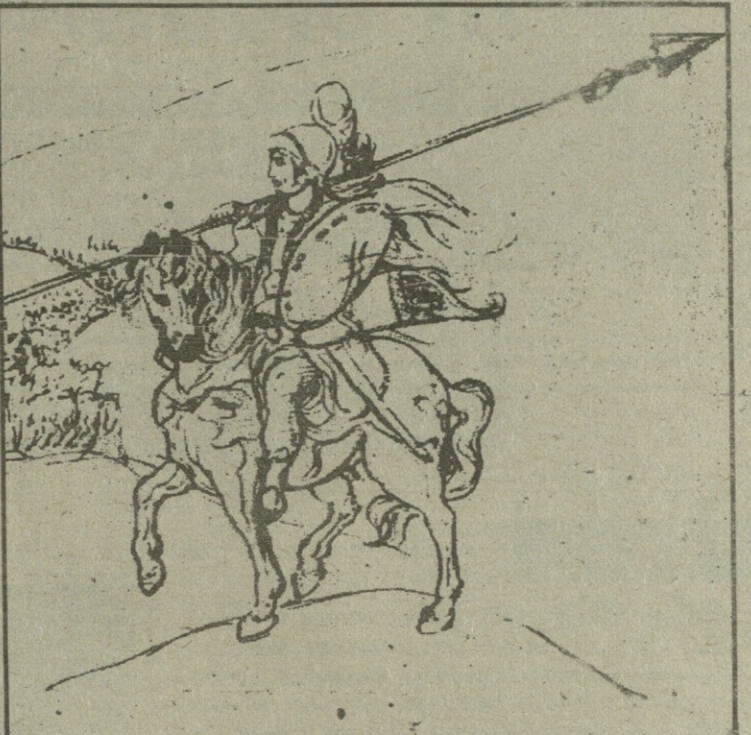
ცხოვრებამ ისევ იცვალა ფერი. შესაშური თავდადება სამშობლოსათვის, რითაც საუკუნო ძეგლი, დაიდგა ხალხის გულში, მოულოდნელად წაღება თავგერობისა და პატივმოყვარეობის მღვრიე ნაკადმა. ძნელი დასაწერებელიც კი არის, რომ ერთსა და იმავე ბიროვნებას უკავშირდება სახსელი მარტყოფიცა და სამარხი ბაზალეთიც.

ნიჟიერ სარდალსა და უშიშ მეომარს შეეკრძა ბიარადი ინტერესებითა და ბატონობის წყურვილით დაბრმავებული პოლიტიკოსი. გულზე დადგა გვერდით აზრად გაულოვანებას და დაჩრდილა. თავისი ძალისა და სიბრძნის გადაჭარბებულმა შეფასებამ, თვითგანდიდების დაუძლეველმა ჟინმა წარმოუქმნა ახირებული აზრი იმის თაობაზე, რომ სამეფო გვირგვინის საკითხი მის ნება-სურვილს უნდა გადაეკრა. როგორც ცნობილია, მარტყოფში გამარჯვების შემდეგ გონიოდან ჩამოიყვანა თეიმურაზ მეფე და ქართლ-კახეთის ტახტზე აიყვანა. მაგრამ მეფემ მეფობა იწება და იმედები არ გაუშარდა და დიდ მოურავს, მაშინ ქაიხოსრო მუხრან-ბატონს დაადავთვლი და ქართლის გამგებლად დასვა. მერე ახალგაზრდა და გამოუცდიელი ალექსანდრე წყარო?

წინასწარ

პირი პართი ლაქსი

ვინცა მოკვდეს მეფეთათვის, სულნი მათნი ზეცას რბიან! უოთა რუსთველი

ქსანდრე ბატონიშვილი, იმერეთის მეფის ძე, მოიწვია ქართლში საბატონოდ. ალბათ ფიქრობდა, უფრო იოლად დაიმორჩილებდა ჩემს გუნებაზე ვთამაშებო. თუკი მისი მიხვრა-მოხვრაც არ დაუდებოდა ჭკუაში, სხვა ვინმეს შეარჩევდა და აკურთხებდა მეფედ.

ერთი სიტყვით, არჩილისეული „უჩემოთ ვინ იმერეთია“ სწორედ დიდ მოურავზე არის შედგამოქრილი და შემთხვევითი როლი ის გარემოება, რომ აღნიშნული გამოთქმა სწორედ ბაზალეთის ომად გადაქცეული კონფლიქტის (გიორგი სააკაძისა და ზურაბ ერისთავს შორის) აღწერილობაში გვხვდება.

ამტკიცებენ, დიდ მოურავს საქართველოს გაერთიანება ეწადა. ნეტავი როგორ ეწადა საქართველოს გაერთიანება, როდესაც ძლიერდებოდა გაერთიანებული ქართლ-კახეთის ისევ აცალკევება? დიანაც საკვირველია, რომ თავისივე ბრძოლით მოწვეულ ნაყოფს ერთი სულის შემტრფით ქარს ატანდა.

ახლა ისიც ვთხოვთ, ბაზალეთში რა ესაქმებოდათ იმერეთისა და სამცხე-საათაბაგოს მოლაშქრეებს? რაო, ყოილბა-შები უნდა გაეფუთათ არაგვის ერისთავის სამფლობელოში?

თურმე საქართველოს გაერთიანება ეწადა და ამ კეთილშობილი იდეის განხორციელება იმით დაიწყო, რომ ბაზალეთში ერთმეორის შეტაკა ქართლისა და კახეთის მეკედონი. უფრო მეტიც — ქართლი შეტაკა ქართლს, ანუ მუხრან-ბატონისა და ქართლის სხვა ფეოდალთა ყმები — თეიმურაზ მეფის მხარეზე მყოფი იოთამ ამილახვარისა და ზურაბ ერისთავის ყმებს.

დიდმა მოურავმა ორ მტრულ ბანაკად გაწილა ისედაც დაქუცმაცებული ქვეყანა. ამა წარმოიდგინეთ, რამდენი წყალი იქნებოდა ჩაღლილი მას შემდეგ, რაც ერთმეორის მხარდამხარ ერთიანი საქართველოს დროშის ქვეშ, აღარ უომათ იმერებსა და არაგველებს და ამა ატე-დითმა ბაზალეთში ერთმეორის პირისპირ დაყენა ისინი ბრძოლის ველზე.

საქართველოს გაერთიანება ეწადაო. დაეუფლათ, რომ ამგვარი ოცნება მართლაც აწველებდა და აღაფრთოვანებდა. ისიც დაეუფლათ, რომ ამ დიდებულ იდეას უსისხლოდ ვერ შეასხადა ზორცს. მაგრამ

განა დღესათი ნათელი არ იყო, რომ ქართლის მეფედ იმერეთის ტახტის შემკვიდრის გამოცხადებას ვერც ქართლის ფეოდალები მოითმენდნენ და, რაც მთავარია, სეფიანთა ირანის ხელისუფლებამ ვერანაირად ვერ შეგუებოდა ქართლ-კახეთის მოქცევას ოსმალეთის გავლენის სფეროში.

საქართველოს გაერთიანების იდეა, უდავოდ, ქიშკრას წარმოადგენდა, თუკი გავითვალისწინებთ იმდროინდელ ვითარებას.

განა მარტყოფ-მარბდის შემდეგ, ფაქტობრივად, ფარ-ხმალ დაურთო შაჰ-აბასთან მორიგების გზა, რომელსაც დაადგო თეიმურაზ მეფე, უფრო გონივრულად არ გამოიყურება, ვიდრე ყოილბაშთა წინააღმდეგ ოსმალეთისგან დახმარების ილუზია? თეიმურაზის პოლიტიკური კურსი გაკლებით ხელსაყრელი იყო ქვეყნისათვის მძიმე ჭრილობათა მოსაშუშებლად. ისიც ნუ დავაგვიწყებდა, რომ მორიგების თაოსნობა ისპანიდან მოდიოდა. საქართველოს დაპყრობაზე იქ აღარც კი ოცნებობდნენ.

უტყველია, რომ იმერეთის მეფისა და ახალციხის ფაშას მიერ დიდი მოურავისაგან სამხედრო მხარდაჭერა ნაკარნახევი იქნებოდა ოსმალეთის ხელისუფლათაგან. ბაზალეთის ომი არ ყოფილა სამოქალაქო ომი ანუ იდეათა შეტაკების ასპარეზი. ჩვენდა სავალალოდ, ეს იყო ირან-ოსმალეთის ხანგრძლივი ომების მეორეხარისხოვანი ეპიზოდი, სცენის კულისებში რომ გათამაშდა.

საქართველოს გაერთიანების წადილი როგორ უნდა მიაწერო მეფის წინააღმდეგ ამხედრებულ ფეოდალს, რომელიც ოსმალთა მიერ „ქართლის მპყრობელ მოურავ“-ხანად იყო აღიარებული?

გიორგი სააკაძის გმირული შარავანდედი ძალაუფლებით გაუთქვინებებს, ცილს ხომ არა ვწამებთ? იტყვიან, მხოლოდ ერთ კაცს როგორ შეიძლება მოუძღვრებოდეს ბრალი, ეგებ სხვები უფრო სცოდავენო? გიორგი სააკაძის ოპონენტები, რა თქმა უნდა, უმანკონი და უსაკეცილი არა ყოფილან. უგვირგვინო მეფობის მეორე პრეტენდენტს — ზურაბ ერისთავს არაფერ ებრძოდა ოსმალეთის მოურავის უშუალო განდიდება ანუ მისი „უფროსობა“ თვით ზურაბსა და მთელს ქართლში. ამიტომაც მხოლოდ იმერეთის ტახტის შემკვიდრის გამოცხადებას ვერც ქართლის ფეოდალები მოითმენდნენ და, რაც მთავარია, სეფიანთა ირანის ხელისუფლებამ ვერანაირად ვერ შეგუებოდა ქართლ-კახეთის მოქცევას ოსმალეთის გავლენის სფეროში.

რამდენად მთელს ქართლში ამიტომაც ხლართავდა ინტრიგებს საში-ოთხი წლის შემდეგ თავისი უმრავლესობისა და მწვერთვლის დარად, რაც წინააღმდეგობას ქართლის რეგენტობას უქმნიდა ვინ იმდროითა? — ამ დღეის არც ზურაბ ერისთავი დაუწუნებდა. რაც შეეძება თეიმურაზ მეფეს, რასაკვირველია, მას ძალზე ეუცხოველია „უმის ბატონიშვილ აწვავება“ და უმყოფელის გერ მადგვრა. ალბათ ამიტომაც იყო, რომ სრულიად უდროოდ ეძიებდა ჯიშვარის მეფის სისხლს და დიდ მოურავს წარსულ ცოდვებს შეახსენებდა. ცოცხალი რომ გამოიყვანა, ამას ანგარიშს აღარ უწყვედნენ ერთი სიტყვით, სხვებიც ზურაბს ეძიებდა.

მაგრამ ახლა უფრო ვთხოვთ თვით გიორგი სააკაძის იოსებ გუგუშვილს ამხედრობაში? თავის სათაუვანო გმირს რამდენჯერმე ათქმევინებს ოსმალეთის ფაშას თვითგანსწის სიტყვებით: „გიორგი სააკაძის ორივე უჭირს — თქმს და უთმევს. თქმს ორივე დასრულებას არჩევს და გულახდილად ამბობს: „ბატონის უჭირს არა ხამს, ყმას ხმალს გაუცლილბას რაინდ ყმის ბეგრი ჩარი ჭკვეს ცრემლი მისევე სიტყვებით!“ — ესე მსმელს, ამისთვის ცეცხლი წვად გამიხმარდეს“, ანდა „რაცა მოხმდა, სრულ ვიცოდე, არ მინდოდა ესე ომი, ყმა არ უნდა ბატონისა სრულია და შების მდომის“.

თუკი გვდებოდა, რომ ფეოდალის ამბოხება მეფის წინააღმდეგ განხორციელდა, იყო დიდად, რაც მოხდებოდა და ალექსანდრე უბიძგებდა და აძლევდა, რომელიც მისი შეუძრა სულში, რატომ შეეძინა ერთმანეთს საქართველოს სხვადასხვა კუთხის შვილები? რატომ განწირა ათასობით ქართველი ვაჟაკის სიცოცხლე? ეს სისხლის წვიმების? ემოქში კიდევ სისხლის ღვრა უნდადა სისხლისაგან სასაყვაროდ დაცლილ ქვეყანას?

ნავიანეთი მონანიება... ბაზალეთის ომის გამოსარჩევი ნიშანი ისიც გახლავთ, რომ ბრძოლის ველზე უჩვეულო სიჩუმე სუფილდა. ხოლო ყოინა არ აყრუებდა ყურთახს... „გაბასკებაში“ თეიმურაზ მეფე გვი-

შობს: „მივდიეთ, ორგნით შეიქნა შეტევა, შემოტევილი, ხმის ბაბურთი არ იყო, ზან-ლი, არცა კვილი“.

სულთ დაჭრილი და მომაკვდინოც კი არა კვნესოდნენ?

რამ გამოიწვია ესოდენ უცნაური და გაუგონარი ამბავი?

ვინ იცის, ეგებ ერცხვინებოდათ, სასიკვდილოდ რომ იმეტიდნენ ერთმანეთს გაუშინდელი თანამებრძოლი, სულ რაღაც ერთი წლის წინათ მარბდის ველზე ვაჟაკურად რომ გაუმკლავდნენ მტრის უზარმაზარ ლაშქარს და თოთხებტი ათას ყოილბაშთა ერთად სამუდამოდ დაასამარეს ქართლ-კახეთის „გათათრების“ შაჰ-აბასისეული ბროქტა.

„გაბასკების“ მიხედვით, ბაზალეთში ზურაბ ერისთავი და კახეთის თავადები თეიმურაზ მეფეს მიმართავენ ვიცი, მზარეველად ღმერთი გუფსო, და ურყვერწმენას გამოთქვამენ, ყმის გამარჯვება ბატონზე არასოდეს არა გვსენიო.

ფიცსა დებენ, სასიკვდილოდ გადავდებთ თავს, არავის შეგუებუბით და ღვთის წყალობით სამართალი გამარჯვებისო.

თავის მხრივ, თეიმურაზ მეფე ამაყად აცხადებს: „მე ჩემი ქრისტე შემწე და მუფს, არ ვიბრძვი მე ომართა“ [გა. მაშადიანთა ძალებით არ ვიბრძვიო. ომარი სახელად ერქვა ალბის მოციქულ მუშაგდის უახლოეს თანამოსაგრეს, შემდგომში არაბთა ხალხად რომ იქდა. თეიმურაზ მეფე, ცხადია, იმას გულისხმობს, რომ ბაზალეთში დიდი მოურავის მხარეზე ჩ. ჩიქოვან ოსმალეთი და გამაჰმადიანებული მქსნი.

ამრგად, ყოველივე ზემოთქმული აშკარად მეტყველებს, რომ ელენა ვანაძის მოწოდებას შთააგონებდა სამშობლოსა და სამართლის სიყვარული.

ფარსადან გორგაძისძე მოკვირბრობს: „მოურავს ეთქვა: ომში ბატონს თეიმურაზს ვახსენებო და იმის სიყმაწვილესაო, ჩემს სიბერეცასაო მასთან გამოვცდიო. მეფის თეიმურაზისათვის შემოეთვალა: ამ ფერს ცხენს შეგვდებო, ამა და ამ ფერს კურტას ჩავიცვამო და ბატონმაც თავისი ნიშნები გვიბანაო, ბატონს შოა-სხენს და ამაზე შეთვალა და ისრეც შეიკაშა და მოურავზე მიტევა აბრეშბა. ეს ზურაბ ერისთავთან იქნა და ასრე მოასხენა: ხეშვიფი ხეშვიფის უნდა შეებაო, არათუ თავის უჭირის ყმასაო. რომელიც გიბანებო, მაგვე ნიშნებითაო ერთი სააკაძის ამხანაგ კაცი შეგვაშოთო და შევაბათო“. როგორც ვხედავთ, რაინდული სულისკეთებით შემოქმდი თეიმურაზ მეფე იმდენ იყო, რომ ორთაბრძოლაში შეერკინებოდა მოსახლელ მტრად გადაქცეულ მოყვასს, მაგრამ დაუშვალს და რა გაეწუხებოდა.

სახელმოგვჩვენო გიორგი სააკაძის კი, ეტყობა, აღარ ასსოვდა ღვთისაგან დადგენილი წეს-კანონები და თავი მართლაც გვირგვინისაგან მეფედ წარმოედგინა.

სხვათა შორის, ვალტერ სკოტის ერთ რომანში გვხვდება ანალოგიური ამბავი. მე-12 საუკუნის დამლევეს, მესამე ჯვარის სული დაშრობის დროს, პალესტინაში მყოფი მეფე ინგლისისა რიჩარდ ლეო-მგული ორთაბრძოლაში იწვევს ბატონი მარკუს კონრად მონფერატს. მაგრამ ინგლისელი დიდებულნი არწმუნებენ, გვირგვინისაგან მეფემ მარკუსს თავი არ უნდა გაუყაროსო. მაშასადამე, სხვა ვინმე უნდა ასწავლოს ჭკუა ინგლისელ ჯვაროსანს, რომელმაც შეურაცხყოფა მიაყენა ინგლისის დროშას. რიჩარდ ლეო-მგული მაგივრად ასპარეზზე გამოდის ერთი შოტლანდიელი რაინდი და ორთაბრძოლაში მძიმედ დასჭირს კონრად მონფერატს.

ქართველი მეფეც აიძულეს, თავი არ გაეტოვებინა გალაგებული მოურავისათვის. სხვა უნდა გასულიყო ორთაბრძოლაში. ასეთ დავალებას, ალბათ, ვერავის დააძლევდნენ. მაგრამ როგორც არჩილ მეფის პოემაში იტყვიან, ელენა ვანაძის მოწოდება ერთი კაცის ხეშმადის როდის გამოხატვდა, არამედ — საერთო შიზანს წარუგვას. მოურავთან ორთაბრძოლის შოხალისეტი ერთმანეთს არ დაუთმობდნენ ბრძოლობას. ჩანს, არჩილმა წილად ხვდა სწორედ ელენას. მისი შემოსხენებული მოწოდება იმას მაგვანიშნებს, რომ ყველაზე მეტად იგი ნატრობდა მოურავთან შებრძოლებას და აუხდა კიდევ საყადელი.

მე-11 გვერდიდან

არჩილ მეფე, ფარსადან გორგჯანიძე და ვახუშტი ბატონიშვილი ერთხელ გვუწყებენ, რომ ედია უმუზარადოდ გასულა ბრძოლის ველზე. სასწრაფო გასაგებია გიორგი სააკაძის ამგვარი შემართება მარაბდის ომში. ამომბოღა, უსილაბეზრე მიწაზე და თავსარი დაეცემათა მარაბდის გარშემო. მარაბდის რასაგირველი, ასეთი ეფექტი არ მოჰყვებოდა. ესოდენ უმუზარადო სიმაძაქე თუ წინადასტავა მარაბდის და მხოლოდ მასვე ავებდა.

არჩილ მეფის პოემაში საუბრედურის იმის ედიაში მისამართით: „უმუზარადოთ ომს შესვლა კარგა კაცთაგან ავია“.

ალბათ, ახალგაზრდულმა თავმოწონებმა სილი და უსაზღვროდ გათამაშა თითქოს წარმოთქვამდა თავდაჭერებით სიკვდილის არ მეშინია.

ედიაში „ერთად ედია სიჭიქით“ და იძრა მოურავისკენ, მიუხელოვდა და შუბი აჭერა, სააკაძემ მარჯვდ დაახვედრა ფარი და შუბი შეიმტვრია. ახლა მისი ჭერი დადგა და ედიაში ფარმა შეიმტვრია მეტოქის შუბი. მერე ედიაში ხმლით შეუტია, მუზარადი გაუტეხა, მართალია „გერში ვერ აღდგინა“ ცი. ჭრილობა ვერ მიაყენა, მაგრამ „ნამეტნავად შეადგინა მოურავი“.

გიორგი სააკაძემ ხმაძალა შეუტახა ნეტავი იმ უმასო, რომ თავის პატრონს ენაცვალათ. ძნელი სათქმელია, გულწრფელად იყო აღტაცებული მეტოქის გულადობით თუ დასცინოდა. ხმალი დაჭრა შიშველ თავს და შუაზე გაუტეხა.

ასე დაიღუპა თავგანწირული რაინდი

ედიაში ვინაჲდ ბაზალეთის ომში და მისი სახელი სამარადისოდ გადაედო ამ ავად-მოსაგონარ ავად.

მაგრამ ამაოდ როდი გარჩილა ედიაში მის ორთაბრძოლას მოურავსან უქმად არ ჩაუვლია. ფარსადან გორგჯანიძის სიტყვით, ამ უმუზარადის ხმლის ცემას მოურავი ულონო შეეგნა. თვითან ომი ვედარ წყობად და სხვათა ომი უმუზარადი. მთავარბრძოლის გამოთქვა ბრძოლიდან, ულონოდ, მხნეობას შეუმცირებდა მის ბეჭეტივს.

თითქოსდა განგება ერთი, საბედისწერო ნატომისათვის აშალებდა და წვრთნიდა ედიაში ვინაჲს. და ამ ერთადერთი ნატომით ეწერა შესვლა უკვადების სამყაროში.

განგება წილად არგუნა გამოჩენა ისტორიის ავანსცენაზე, ოღონდ ხანმოკლე დებიუტი აკმარა. მართლაც რომ მეტეორივით ჩაიჭროლა. ერთდროულად გამოცდა თავბრუდამხვევი აღზევება და მწარე აღსასრულიც.

კითხულობს არჩილ მეფის, ფარსად

ღვთის წინაშე სწორი არის შავი ზღვა და ისევე ძველი ბევრის ხუვილსა მოერევის, ჯამერტ გაღვიწს ერთი კვერი, ერთმან სილიოს ასეულსა, ორმან მოსრას ბევრის-ბევრი“.

რუსთველისა არ იყოს, მართლაც „სიტყვები ლამაზებია“ უთქვამს თავისი სახელწოდების სიკვდილის ზღურბლზე.

კითხულობს გარდასულ ჯამთა აღწერილობას და ეგებ მოგვლანდოს კიდევ მეფის ცხენზე ამხედრებული ყმაწვილი, უმუზარადი და უმუზარადული რომ მი-

ფეოდალს, რომელია განსაზღვრეს იმ ძველისძველ სატყვეობა დღევანდელ სტანდარტსა სპარტელოს და ფრთებს უკვეცავდა.

ყმაწვილი გამაღებით მიეშურება იქით, სადაც ელვადება სიკვდილი გიორგი სააკაძის ხელთაგან და ვაი რომ, ვერც სახელ-დიდებმა მოიხვედეს უმადლით თავგანწირვით. მომავალში კერპად შენაცხულ გმირზე ხმლის აღმართვას ავად ჩამოართმევან ანდა გულგრილი დუმოვლი დააჩაღდოვებენ.

მაგრამ ედია სახელ-დიდებისათვის როდი მიეღვინა საბედისწერო ორთაბრძოლას. იგი უფოშნოდ თმობს ყველა ამქვეყნიურ სიამესა და სიხარულს, ოღონდაც ვალი მოიხადოს სამშობლოს წინაშე და ერთგულება დაუმტკიცოს ღვთივგურთნულ მეფეს.

ერთი ჭრილობა რომ აგეო გოლიათს, გამარჯვება აღარ უწერია ბაზალეთში აღაგმეს უფვირგვინა მეფობის ყველაზე მძლავრი პრეტენდენტა.

ვით ერთი ლექსი, ისე ხმაობას ედიაშ დაღვრილი სისხლი. ბაზალეთის ომს უკვადება მიანიჭა ედიაშ სახელს.

და შუბმეშართული ყმაწვილი ცხენს მიაგვლივს უკვადებისაკენ გაჭრილ ვიწრო, კლდოვან ბილიკზე.

ბაზალეთში დამდგარა მისი ცხოვრების ყველაზე ლამაზი დღე და წარსულის ამსახველ მატანებებს სათუთად შემოუნახავთ ლამაზი სახელი — ედია ვინაჲდ.

თამაზ ნატომიშვილი

პირი პირი ღებნი

ბერი ეგნატევილი გავაძნობს: „და შეიპყრო ბაზალეთის ფიცხლად ასრე, რომე არა დარჩა კაცი, რომ არ დაიჭრა, და მრავალი თავადი დაიხოცნა და თვით ბატონი თქვენი წინააღმდეგ დაიჭრა მას დღესა და დღემდამდე მას დღესა მოურავსა და თვით მოურავიც დაიჭრა“.

ამ შემთხვევაში ბერი ეგნატევილი უფრო მართალი უნდა იყოს, ვიდრე ფარსადან გორგჯანიძე, რადგანაც ჭრილობა რომ არა, ასე იოლად როდი შელონდებოდა დიდი მოურავი და თუ ვენდობით დამოწმებულ ცნობას, საუბრედებელია, რომ სწორედ ედიაში დაიჭრა იგი.

დან გორგჯანიძის და ვახუშტი ბატონიშვილის ნაწერებს, გულისხმობს ჩაჭირვებულ ყოველ სიტყვას და გულზე კეწანი გაწევა უნდადო რაინდის ნადრევი სიკვდილის გამო.

ყმაწვილი, ასე მოიხსენიებს ფარსადან გორგჯანიძე, მასსადამე, ოცი წლისაც არ იწებოდა ვახუშტი ბატონიშვილის სიტყვით, სახელად ედიაში ერთჯა. ჩანს, მოვერებოთ ედიაში „ედიაში“.

გულადი ყმაწვილი ბრძოლის დაწყებამდე კიდევ ერთხელ შეაგულანებს თეიმურაზ მეფის მხედრობას: „თუმცე არიან უმრავლესნი, ეგრე დგანან ვითა ტევრი,

ისწრაფვის ბაზალეთის ომის უპირველესი ავტორის დასახვედრად. უნდა შეერკინოს მთელს აღმოსავლეთში სახელგანთქმულ გმირსა და სარდალს. არც მისი დიდი სახელი აკრთობს, არც მისი ღონე და მარჯვენა აწინებს, წარშეუბრელად უსწორებს თავის გარდუვალ განსაცდელს, რადგანაც მტკიცედ სწამს, რომ ამას მოითხოვს საქვეყნო საქმე და მამულიშვილის ადამიანური ღირსება.

მიაგვლივს მეფის ცხენს საბრძოლველად გულანთებული ყმაწვილი და სიკვდილზე მტკიცე სწურია ანგარიში გაუსწოროს მეფის წინააღმდეგ ამოხებული

შიდა ქართლი

შიდა ქართლში შემორჩენილი ხუროთმოძღვრული ძეგლები უძველესი არიან გარდასულ დღეთა მღვდლმარა მღვდრობისა და აშკარად მატყველბან იმ ხუროთმოძღვრება განიჭა, რომელთაც იმჟამად მატყველი ხელი ჩაუდგას, არის დიდებისა და უმუზარადი მოურავისა. შამთასვლასა და დროთა სიმავეში გამოვლილ სამშობლოს მათ მატყველს უპირს და გადღივარი შთაბრძნავლობისაგან შევლას იმეორებს.

დღეიდან გთავაზობთ კორნაპოლიანისაგან იმჟამ შიდა ქართლში არსებული ხუროთმოძღვრული ძეგლები მღვდრობისაგან.

ქვის ბატონა უვლას ითხოვს

შრომის ხეობა

ფრონის ხეობის ხუროთმოძღვრულ ძეგლებს შორის სათანადო ადგილი უკავია გომართის ეკლესიას. რომლის შესახებაც დიდი ქართველი ისტორიკოსი ვახუშტი ბატონიშვილი წერს: „ხტანის ზეით არს ეკლესია მთასა შინა, წოდებული გომართა, აქ ცარელი მუნიდან წარვალს გზა ღობის მთასა ზედა და გარდავალს იმერეთის ქალასა შინა“. ჯამთა უღმონესობა სვლად დღემდე არ შემორჩენიანა ძეგლის აშენების თარიღი და არც მისი ხუროთმოძღვრების ვინაობა, მაგრამ მისი მშენებლობის სტილი და მხატვრული ხერხები ნათელს ხდის, რომ ეკლესია VIII-X საუკუნეებს უნდა განეკუთვნებოდეს. მართალია, ძველი მონასტრის უღელსა შეუსწავლელია, მაგრამ ძველგვარი მ. მაკალათა მის შესახებ მეტად საყურადღებო ცნობებს გვაწვდის. მისი ცნობით, ეკლესიის შიდა კედელზე შემორჩენილია საერო ტანსაცმელში გამოწყობილი სამი მამაკაცის პორტრეტი: „ზვიადი“, „იალუშ“ და გაწვევტილი წარწერა „ოვსის“. მათი ვინაობის დადგენა არამარტო ისტორიული წყაროების, არამედ ხალხური გადმოცემების უქონლობის გამოც ძნელდება. განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახრებს ჩრდილოეთის კედელზე შემორჩენილი ქალის წელზე გამოხატულება თავის გვირგვინით. ვინ არის საერო ტანსაცმელში გამოწყობილი გვირგვინოვანი ქართველი ქალი? ზოლო ხანებში გამოითქვა ჰიმოთეზები, რომ იგი ქართველთა მეფე ქალის თამარის პორტრეტი იყო. მართლაც, იგი წავსდა საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში შემორჩენილ თამარის ფრესკებს, მაგრამ კომპეტენტური სპეციალისტების დასკვნის გარეშე ძნელია გადამწყვეტი სიტყვის თქმა. მოუხედავად დიდი სიძნელეებისა, მეორეჯერ მოვიხსნე გომართის ეკლესია, მაგრამ, სწრაფად, ოსურ რეგიონში მოქცეული ეკლესიის კედელზე გვირგვინოვანი ქართველი ქალის პორტრეტი ქართველი ერის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის „მოყვარული“ გულსატკეპნად დაემახინებინა.

საქართლოს ციხე-გალავანი ქართლ-იმერეთის საზღვარზე ერთ მთიან ადგილას არის აღმართული. მისი აშენებისა და პოლიტიკური როლის შესახებ ისტორიული ცნობები არ მოგვეცემა. მებატანისაგან მხოლოდ ის ვიცით, რომ ციხე-სიმაგრის დიდი სტრატეგიული მნიშვნელობა თავის დროზე კარგად შეუფასებდა გივი ამილახვარს და ნადირ შაჰთან ბრძოლის დროს

სამხედროდ გაუმარტობა.

დაქცევის პირის მდგარი საქართლოს ციხე-გალავნის გარშემო უმრავი ნასახლარებია, მაგრამ, წერილობითი წყაროების უქონლობის გამო, არ ვიცით, რეგიონში როდის დაიჭრა სიკვდილის ავანი? ვინ აუწყნებს მის პირველი მკვიდრი? ან რატომ შეწყდა მისი მკვლავრება სიკვდილზე? დრო გადის და დღის წესრიგში დგება ციხე-სიმაგრისა და მისი შემოგარენის მდებარეობის შესწავლის საკითხი. იქ ჩერ არქეოლოგის მარცხ არ დაკრულა და იმედი, მისი გათხრები დაიწყოს ახლის საქართველოს ისტორიის დღემდე უცნოვან ქრონიკებს.

ფრონის ხეობის მარჯვენა მხარის სიღრმეში ერთ მთიან ადგილზე ოფორის წყლის მარცხენა მხარეს უთვლიდა ქართული სოფელი ოფორა, რომელიც მკერის მუხანათური შესვენებისაგან ამოწვევტილია. დღეს ოფორაში ქართველი კაცი აღარ სახლობს. რამდენიმე წლის წინ ქართველთა ნაუფარზე ოსები დასახლებულან. სოფელში შემორჩენილია დარბაზული სტილის ეკლესია, რომელსაც ცნობარასაც უწოდებენ. ვახუშტი მის შესახებ აღნიშნავს: „მუხანათის ზეით არს მონასტერი ფიცისა და ოფორის წყალთა შუა, წოდებული ოფორისა, უფუშათო, შემოკობილ ადგილას აქ ხუცის აშკარად“.

ფრონის ხეობაში ქართველ-ოსთა კონფლიქტის დაწყებამდე ეკლესიის დასავლეთის კარიდან ჩამოვარდა მეტრეხე მეტე სიგისი ქვა, რომელზედაც ლაპიდარული წარწერა აღმოჩნდა. მასზე ასომთავრულით წერია: „წმინდა ღმრთის მშობელი, მეც კებენ საოშსა აღქმანდრეს ძესა. ღმერთმან აღიღოს ამის უდაბნოსა ბატონი უოველი თინათინი, ფადლონი, და ძენი მათნი“.

ვინ არიან წარწერაში მოხსენიებული პირნი? ისტორიული ცნობების უქონლობის გამო არ ხერხდება მათი ვინაობის დადგენა.

დღეს მონასტრის კედლები დაზრეულია, კედელზე შემორჩენილი ქართველი ოსტატის მიერ შესრულებულ ფრესკებს წვიმა და წყალი ყოველდღიურად აწუხებენ. ძველის გარშემო უხვად მჯერა ჩუქურთმისა და ორნამენტების ქვეტი. მის აღდგენა-დაცვაზე ჯერ გადამწყვეტი სიტყვა არ თქმულა.

სოფელი ნული ისტორიულ წყაროებში ძირითა-

დად VIII-X საუკუნეებიდან იხსენიება, როცა იგი ქართლის დიდი ფეოდალების — ტბელების გამგებლობაში შედიოდა და ეკვარეშა, რომ ციხე-გალავანიც მათი აგებული უნდა იყოს, რომელიც საუკუნეთა მანძილზე ძლიერ ბასტიონს წარმოადგენდა ნეოპოში შემოჭრილი მტრის საწინააღმდეგოდ. ისტორიული ქრონიკები ნათელს ხდის, რომ ციხე-გალავნის კართან დიდხანს იდგნენ: სპარსთა, მონღოლთა, თურქთა, ლეკთა ურდოები. მამულის დამცველთა სისხლით იღებოდა ქვეტიკრის კედლები, მაგრამ ფრონისპირელებმა მამაპაათა საფლავებზე ფეხი არავის დაადგმევინეს. ბევრჯერ მის კარდან ხმალშერცხვნილი გაბრუნებული უმრავი მომხდურა.

ციხე-გალავანმა თავისი პოლიტიკური მნიშვნელობა საქართველოს რუსეთთან შეერთების შემდეგ დაკარგა.

როგორი მდგომარეობაშია ახლა სამშობლოს წინაშე ვალდებული ნულის ციხე-გალავანი? თანდათანობით იწვრება კედლები, მაგრამ მისი მშველელი დღემდე არავინ ჩანს.

სოფელ ძველეთში შემორჩენილია სამართულიანი კოშკი მცირე გალავნითა და ეკლესიით. ეკლესიის სამშენებლო წარწერა არ გაჩნია. არც სხვა ისტორიული წყაროები იმდენად მის შესახებ ცნობებს, მაგრამ სპეციალისტები მას VIII-IX საუკუნეებით ათარიღებენ. ძველს ძირითადად შენარჩუნებული აქვს თავისი პირვანდელი სახე. შიგნით? შიგნით კი აშკარად ეტყობა ქართული კედლის მხატვრობის მოყვარულთა საუკუნო ნახელები — თეთრად გაღებულ-გამათქმნელები ქართველი ხელოვანის მიერ რუდუნებით შექმნილი ფრესკებით. წვიმა და თოვლი არყოფნის წინაშე აუვნებს დროთა საივეში გამოვლილ ქართველთა რწმენის კედელს.

ფრონის ერთ-ერთი უღმესი და უძველესი სოფელია, რომელიც საუკუნეთა მანძილზე ქართული სულისაფვის დამახასიათებელი დღით ცხოვრობდა. გარემოს ტიპიდ სიფონიად ეფინებოდა იავნანა და მრავალფეროვანი.

1825 წელს, როცა სპარსთა ურცხვმა მხედრობმა სამართაობის სამანები გადმოთქრა და სამშობლოს დაპყრობის საფრთხე შეექმნა, მამულის დამცველთა შორის დადგა ყორანისელი ცხრა ძმა აღმადარი

ხერხეულიძე, რომელთაც ახალგაზრდული სიცოცხლე მარაბდის ველზე დაასრულეს.

ბედის ირონია, თორემ... დღეს ოსურ რეგიონში მოქცეულ სოფელ ყორანისში მეგრულმეფილ ცხენ-კოშკების, ეკლესიის აღდგენა-რესტავრაცია არაა, ხერხეულიძეთა მშობლიურ ენაზე დასარტყნად არც ისმის.

ადრინდელ წლებში მრავალჯერ ითქვა და დაწერა სახელოვან მამულიშვილთა ქვის მატანებელ ქმნულ ძეგლთა გადარჩენაზე, მაგრამ...

ქართულ ხუროთმოძღვრების კლასიკურ ძეგლთა შორისა თიღვის ჭერის მონასტერი, რომელიც მისი ფერდობზე გაშენებული სოფლის შეუგულში ამაღლდა და გასცქერის ფრონის ხეობას. მონასტრის აგების თარიღზე ქართულ წერილობით წყაროებში მეტად მნიშვნელოვანი ცნობები მოიპოვება. დავითის ისტორიკოსის ცნობით: „დაი დემეტრე მთელი მთა ჩაიჭრა აღმშენებელია, იგივე შემონახვნილია გარდაცვლილ რა მდგომარეობაშია ახლა თიღვის მონასტერი? ფრონის ხეობაში ქართველ-ოსთა კონფლიქტის დაწყებამდე რესტავრაციებმა მთელი რიგი სამშენებლო ნაგებობა, მონასტრის გამოუცვლელ სახურავ ტაძრის შიგნით ხარაოები მოაწყეს და ნაწილობრივ აღადგინეს მრავალსაუკუნოვანი ფრესკები. მონასტერი მოქმედებდა განს. მოძღვრის გაუმრავლად მრევლი მს. კედლებში ძლიერად იღვრებოდა უძველესი ქართული საგლობლები. — მოქმედებდა ცაზე მენის გავარდნას ზედა, როცა ნათესავად მიღებულმა, მესამათურად ხელი აღმართა მამულის ძირძველ მატარებელ იარაღის ძალით დედა-სამშობლოში ღვთაებულად აქცია. დაიკალა ხეობა ქართველებისაგან. ამს წინა თიღვიდან შემწარავი ინფორმაცია მივიღეთ. ოქროს მაჰმუდის მონასტრის შიგნით „არქეოლოგიური გათხრები“ იუტარებიათ.

ახლა მონასტრის გარშემო ყოველივე ისტორიული ქართველი კაცის შრომითა და სისხლით დაწერილი ისტორიაა. ყოველივე ეს კარგად იცის მონასტრის დღის გულმოკლული გასცქერის მისილიან ხეობას დღეს ნიადაგ ელვადება მამულის პატრონს, მაგრამ ვინ იცის როდემდე?

გივი პორცხაძე

ამერიკელ თეატრალურებს — უილ როუჯერსს უთქვამს, ჩემი ცოდნა გაზე-
თებიდან მიღებული ინფორმაციით
ამერიკელია. როუჯერსი, როგორც
ამერიკელია უმრავლესობა, ზმირად
კრიტიკულად, გვიხსნის თვალთ
უყურებ-
და საგანგებო ინფორმაციებს, მაგრამ
მანც ვერ ვუღოდა პრესას. იგივე ემა-
რთება დაახლოებით ასობლიონ ამერი-
კელს, რომლებიც ყოველდღიურად
„წიგნებიდან“ ახალ ამბებს, ხოლო კვი-
რითი გამოცემული „გაზეთი“ გაზე-
თების თავიდან ბოლომდე ჩაითვას,
მთელ დღესაც ანდობენ.

ყოველდღიურად მტკიცებში 1750
გაზეთზე მეტი გამოდის. თითქმის ყვე-
ლა ქალაქს თავისი ყოველდღიური გა-
ზეთი აქვს, ხოლო 8000-მდე პატარა
ქალაქი და დასახლება — ყოველკვი-
რეული.

ქვეყნის მრეწველობის დარგებს
შორის საგანგებო საქმე მათეადგილდა
და 380000-ე მეტი კაცი ემსახურება.
წირუდად მათ გამოცემაზე 12 მილიონ
ტონზე მეტი ქაღალდი იხარჯება.

ნებისმიერი ციფრები მხოლოდ
ზერვულ წარმოდგენას გვიქმნიან ამე-
რიკის გაზეთებზე. როგორც ამერიკე-
ლი პრესის ერთ-ერთი მიმომხილველი
ბენ ბაგლიანი აღნიშნავს, — „სკოლას-
თან ერთად ყველაზე ხისტი მუხი, ყვე-
ლაზე სერიოზულ კულტურულ გალუ-
ნას ამერიკის ცხოვრებაზე სწორედ
პრესა, ყოველდღიური გაზეთი ახდენს.
იგი ზომით თითოეული ამერიკელის მუდ-
მივი სტუმარია. სტატისტიკური მონა-
ცემების თანახმად, თითო ოჯახზე ერთ-
თი გაზეთი მაინც მოდის. თუმცა, არსე-
ბობს მოსახლეობის გარკვეული ნაწი-
ლი — ლატაკები, რომლებიც ყოველდ-
ღე ვერ ახერხებენ გაეცნონ პრესას.
ტაბოური ამერიკული ოჯახი ყოველდ-
ღიურად იღებს გაზეთს, ხოლო ტაბო-
ური ამერიკელი, ყმაწვილობიდან მოყო-
ლებული ღრმა მონუკებულამდე, გა-
ნიცდის პრესის ზეგავლენას და ღრმა
კალს ტრეკებს მის ცნობიერებასა თუ
ქვეყნობიერებაში. თანაც ეს ზეგავლენა
თვისობრივად განსხვავდება რადიოსა
და ტელევიზიის ზეგავლენისაგან, რად-
გან პრესას ამერიკულ ცხოვრებაში ინფორმაციის
სერიოზულ საშუალებად მიიჩნევენ,
რასაც ვერ ვიტყვით რადიოსა და ტე-
ლევიზიაზე. „სერიოზული“ ქვეშე
ყველასნობს გაზეთის ძირითადი მნი-
სის, რომელიც თავისთავად აფიქ-
რებინებს მკითხველს, რომ გაზეთის
გამოცემის მნიშვნელობა ემსახურის საზო-
გადოებას, როგორც მაცნე, რომელსაც
უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ერის სა-
ზოგადოებრივი სიჯანსაღისათვის.

პუბლიკაცია და გაერცელება. ხე-
ლისუფლებიდან შეუზღუდავად, მის-
გან სრულიად დამოუკიდებელი ამერი-
კული გაზეთები, ახალი ამბების მიწო-
დებისა და ინტერპრეტაციის ფარ-
გით აღმოქმედებენ ადგილობრივ პრიობ-
ლებს. ამ ქვეყნის უმრავლესობის მკი-
თხველებს, შთა შორის ისეთი გაზეთე-
ბის, როგორიცაა „ნიუ-იორკ ტაიმსი“
ან „ვოინგტონ პოსტი“, ძირითადად იმ
ქალაქებისა და მათი გარეუბნების მოსა-
ხლეობა წარმოადგენს, რომლებშიც ეს
გაზეთები გამოდის. „პოსტს“, ისევე
როგორც „ტაიმსს“, რეგულარულად
კითხულობენ ზემოქვეყნული პრიო-
ბიტური და სახელმწიფო მოღვაწეები
და ამ ორი გაზეთის გავლენა დედაქალა-
ქის ცხოვრებაზე გაიჭლებით მთლიანად
ფარდება, ვიდრე სხვა ბევრდღიო ორ-
განობისა. საინფორმაციო რეპორტა-
ჟები, სპეციალური წერილები, კომენ-
ტარები და ფელეტონები ზმირად გადა-
ბეჭდება ზოლზე „ტაიმსიდან“ და „პო-
სტიდან“ სხვა ამერიკულ თუ უცხოურ
გაზეთებში. გარდა ამისა, „ტაიმსი“ ყო-
ველდღიურად იგზავნება საავიაციო
ფოსტით ამერიკის სხვა ქალაქებში.

ფართო გაერცელება პოლუობს
ქვეყნის მხოლოდ რამდენიმე მსხვი-
ლი გაზეთი. მათ შორის ყველაზე დიდი
ბრაუთი (1-2 მილიონი ეგზემპლარზე
მეტი) საღდება „უილ სტრიტ ჯორნალ-
ი“. კომპანია, რომელიც უმცეს „ჯო-
რნალს“, გამოცემის აგრეთვე, ყოველკ-
ვირეულ „ნიუ-იორკ ობსერვერს“, რო-
მელიც ამუშავებს და კომენტარს უკეთებს
ქვეყნის მსხვილ მომხდარ მოვლენებს.
ნიუ-იორკ ობსერვერსი, ისევე რო-
გორც საკლესიო ორგანიზაციასთან
დაკავშირებული ყოველდღიური გაზე-
თი — „ჰერალდის“ სათეს მონიტორი“,
მკითხველს ზოგად ინფორმაციასა და
მიმდინარე ამბებს აწვდის.

გაზეთები ფართოდ სარგებლობენ

ისეთი მსხვილი სატელევიზიო საგან-
ტეობის მომსახურებით, როგორიცაა
„ასოშიეტედ პრესი“ და „ჟუნაიტედ
პრეს ინტერნეშნალი“, რომლებიც გა-
ზეთებს აწვდიან ბოლუტეზებს იმის შე-
სახებ, თუ რა ხდება მტკიცების დედაქა-
ლაში, მთელ ქვეყანაში თუ საზღვარ-
გარეთ. მაგრამ, მიუხედავად იმისა, რომ
გაზეთების დიდი ნაწილი ერთ რომე-
ლიმე საგანგებო სინდიკატს ეკუთვნის
და ამა თუ იმ სატელევიზიო საგანგებო
აბონენტია, მათში გამოქვეყნებული მა-
სალებისა და ცნობების მნიშვნელობა ის
მაინც ადგილობრივი ხასიათისაა. ეს

დაიხურა 300-ზე მეტი ყოველდღიური
გაზეთი.

პრესის თავისუფლება

სახელმწიფო კონტროლისაგან
პრესის სრული თავისუფლება გარან-
ტირებულია „უფლებათა ბილით“ ანუ
კონსტიტუციური აქტით, რომელიც
თავისუფლებს ათ შესწორებას მტკ-
იცების კონსტიტუციაში. პირველ შეს-
წორებაში ხიჭყვის თავისუფლების შე-
სახებ ნათქვამია: „კონგრესმა არ შეი-
ძლება გამოცეს ისეთი კანონები, რომ-
ლებიც დაწესებენ რომელიმე რელი-

გიონის სრული თავისუფლება გარან-
ტირებულია „უფლებათა ბილით“ ანუ
კონსტიტუციური აქტით, რომელიც
თავისუფლებს ათ შესწორებას მტკ-
იცების კონსტიტუციაში. პირველ შეს-
წორებაში ხიჭყვის თავისუფლების შე-
სახებ ნათქვამია: „კონგრესმა არ შეი-
ძლება გამოცეს ისეთი კანონები, რომ-
ლებიც დაწესებენ რომელიმე რელი-

გიონის სრული თავისუფლება გარან-
ტირებულია „უფლებათა ბილით“ ანუ
კონსტიტუციური აქტით, რომელიც
თავისუფლებს ათ შესწორებას მტკ-
იცების კონსტიტუციაში. პირველ შეს-
წორებაში ხიჭყვის თავისუფლების შე-
სახებ ნათქვამია: „კონგრესმა არ შეი-
ძლება გამოცეს ისეთი კანონები, რომ-
ლებიც დაწესებენ რომელიმე რელი-

პრესის თავისუფლება

გიონის სრული თავისუფლება გარან-
ტირებულია „უფლებათა ბილით“ ანუ
კონსტიტუციური აქტით, რომელიც
თავისუფლებს ათ შესწორებას მტკ-
იცების კონსტიტუციაში. პირველ შეს-
წორებაში ხიჭყვის თავისუფლების შე-
სახებ ნათქვამია: „კონგრესმა არ შეი-
ძლება გამოცეს ისეთი კანონები, რომ-
ლებიც დაწესებენ რომელიმე რელი-

მარჯვება ამერიკაში. მის ციტირებას
ანდენდენ კონსტიტუციის პირველი
შესწორების განხილვის დროს. ხო-
ლო პრესის თავისუფლებისათვის მრავ-
ვალდებუნი ბრძოლის ისტორიაში ზე-
ნებრმა საპატიო ადგილი დაიმკვიდრა.
დამოუკიდებლობის გამოცხადე-
ბის შემდეგ პრესის თავისუფლებას პი-
რველი სერიოზული საფრთხე შეექმნა
ამბონებთა შესახებ კანონებით, რომე-
ლიც კონგრესმა 1793 წელს მიიღო.
აღნიშნული კანონების თანახმად, სასა-
მართლოებს უფლება ეძლეოდათ, დაე-
საჯათ ესა თუ ის პირი მთავრობის,

მარჯვება ამერიკაში. მის ციტირებას
ანდენდენ კონსტიტუციის პირველი
შესწორების განხილვის დროს. ხო-
ლო პრესის თავისუფლებისათვის მრავ-
ვალდებუნი ბრძოლის ისტორიაში ზე-
ნებრმა საპატიო ადგილი დაიმკვიდრა.
დამოუკიდებლობის გამოცხადე-
ბის შემდეგ პრესის თავისუფლებას პი-
რველი სერიოზული საფრთხე შეექმნა
ამბონებთა შესახებ კანონებით, რომე-
ლიც კონგრესმა 1793 წელს მიიღო.
აღნიშნული კანონების თანახმად, სასა-
მართლოებს უფლება ეძლეოდათ, დაე-
საჯათ ესა თუ ის პირი მთავრობის,

პრესის თავისუფლება

მარჯვება ამერიკაში. მის ციტირებას
ანდენდენ კონსტიტუციის პირველი
შესწორების განხილვის დროს. ხო-
ლო პრესის თავისუფლებისათვის მრავ-
ვალდებუნი ბრძოლის ისტორიაში ზე-
ნებრმა საპატიო ადგილი დაიმკვიდრა.
დამოუკიდებლობის გამოცხადე-
ბის შემდეგ პრესის თავისუფლებას პი-
რველი სერიოზული საფრთხე შეექმნა
ამბონებთა შესახებ კანონებით, რომე-
ლიც კონგრესმა 1793 წელს მიიღო.
აღნიშნული კანონების თანახმად, სასა-
მართლოებს უფლება ეძლეოდათ, დაე-
საჯათ ესა თუ ის პირი მთავრობის,

ორს აწვდიან ინფორმაციას ციტირე-
ნცილობის იმედით, ბუნებრივია, უფ-
რო შებოქოლი ზღვებან, როგორც კი
იგანობენ, რომ არსებობს რისკი, ჟ-
მოიბაზონ ისინი პროკურორთან სას-
უბროდ ან ნაფიცი მსაჯულთა კოლეგია-
ზე — ჩვენების მისაცემად. იყო რამდენ-
იმე რეპორტიორის დაპატიმრების
შემთხვევებიც, როცა მათ უარი განაც-
ხადეს ეპასუხათ მოსამართლეების და
ნაფიცი მსაჯულთა შეკითხვებზე მათ მი-
ერ გამოქვეყნებული ინფორმაციის
წყაროთა შესახებ.

უტყობა, კამათს ხელისუფლებასა
და ბევრდღიო სიტყვის წარმომადგენ-
ლებს შორის ბოლო არ უნანს.

ბაზათები —
ცვლილებების
ინიციატორები

იმ ტრადიციითა რიცხვს, რომელე-
ბითაც ამაყობს ამერიკული პრესა, ეკუ-
თვნის „ნაკვის გამოქვეყნება“: სამართალ-
დარღვევებისა და კორუფციის გახსნა,
სადაც არ უნდა იყოს იგი, განსაკუთრე-
ბით კი — პოლიტიკურ და სამთავრობო
წრეებში.

„ნაკვის გამოქვეყნება“, რომელსაც
დღეს, ზმირად, უფრო კეთილზომიანი
სახელით მოიხსენიებენ — „რეპორტი-
ორის გამოცემა“ — სათავეს იღებს დო-
კუმენტურად დაუფიქსირებული, მაგრამ
საყველთაოდ მიღებული წარმოდგე-
ნიდან პრესის შესახებ, — რომ პრესა
არის მცველი, რომელიც ფხიზლად
ადევნებს თვალს მთავრობის ნაბიჯებს.
სამართალდამრღვევთა და მოღალატე
თანამდებობის პირთა გამოვლენა ადმი-
ნისტრაციული აპარატის როგორც და-
ბალ, ისე უმაღლეს საფეხურებზე; ბო-
როტოქმედებთა გახსნა პროკავში-
რებსა თუ სამრეწველო საწარმოებში
(გეგმტური კორპორაცია იქნება თუ
პატარა ფირმა) ყოველთვის თვალუ-
და ჟურნალისტების ძირითად ამოცა-
ნად და მოვალეობად.

თავის მოღვაწეობაში პრესის მუ-
შაკები ყოველთვის ყურდნობენ
ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ
კანონებს, რომელთა მიხედვითაც სახე-
ლისუფლო სტრუქტურებს დაწესებუ-
ლებს აქონდათ პირველი მონოპოლისთა-
ნავე ყოველდღიური ცნობებისა თუ დო-
კუმენტების გადაცემა ჟურნალისტები-
სათვის, თუ ასეთი ინფორმაციის გადა-
ცემა საფრთხის ქვეშ არ აყენებდა სა-
ხელმწიფოს უშიშროებას.

ამაში იყო სწორედ „უოტერგეი-
ტის საქმის“ არსი. ამ საქმის შესახებ
პირველი ცნობა გამოაქვეყნა „ვოინგ-
ტონ პოსტმა“, რომელიც უმცირესობის
სისტემატურად ბეჭდვად რეპორტა-
ჟებს მის შესახებ, თუმცა საქმის გამო-
შვარავებაში საკმაოდ აქტიურად მონა-
წილეობდნენ სხვა გაზეთებიც და ტე-
ლევიზია. სატელევიზიო რეპორტა-
ჟებმა სწრაფად დარბაზიდან ძლიერი
შთაბეჭდილება მოახდინა მთელ ქვეყ-
ნაზე. მოწმეთა დაკითხვას აწარმოებდა
მტკიცების სენატის კომისია, რომელიც
დანიშნული იყო ზოგერთი პირისა და
ორგანიზაციის მიმართ აღძრული ბრა-
ლდებების გამოსამძებლად. ამ პირებს
და ორგანიზაციებს ბრალად ედებოდათ
არამართლზომიერი, ზოგჯერ კი —
არაკანონიერი ქმედებანი 1972 წლის
საპრეზიდენტო არჩევნების წინასაარ-
ჩევნო კამპანიის ჩატარებისას. აგრეთვე
ცდა, დაემადა საზოგადოებისათვის
მათთვის ბრალად წაყენებული სამარ-
თალდარღვევები. გამოიბემა მიზნად
ისახავდა არა ვინმესთვის ჭირამღური
ბრალდების წაყენებას, არამედ იმის გა-
მოვლენას, თუ ვის ეკისვებოდა ასუ-
ხისმგებლობა მოსაოლენელი სამარ-
თალდარღვევებისათვის, რომ მიღებუ-
ლი მონაცემების საფუძველზე შემუშა-
ვებულიყო კანონპროექტი, რომელიც
აღკვეთდა მსგავსი შემთხვევების გა-
მეორებას მომავალში.

მევეთრი პოლემიკურობის შესუ-
სტება მთავრობას და პრესას შორის
არ არის მოსალოდნელი, მაგრამ, მიუ-
ხედავად მათ შორის შეტაკებათა პერი-
ოდული აფეთქებისა, ამერიკული მოქა-
ლაქე (რომელიც ზმირად თვითონაც
დაუზოგად აკრიტიკებს ზან პრესასა
და ზან მთავრობას) თვლის რომ სწო-
რედ ამგვარი ვითარება შეუწყობს
ხელს როგორც პრესის, ასევე მთავ-
რობის გაჯანსაღებას.

თაჭმან

თეატრალური

მხატვრობა

ადამიანი კალიან
კბავს პერანგიდან
ამოვარდნილ ქვას...

თბილისის ქუჩებში მიმოფანტულ უამრავ ადამიანს შორის გამოჩნდა მცირე, უბრალოდ ადამიანი — „პერანგი“...

შესახებ ამბობს: — ეს გამოფენა სხვადასხვა, სრულიად განსხვავებული ადამიანების მიერაა წარმოდგენილი. ჩვენი გაერთიანების აზრი გამოვხატეთ გამოფენის კონცეფციაში...

სწორედ ჩვენ ფიქრსა და დამოკიდებულებას გარემოსაღმის არსებობს გამოვსავის აუარებელი ფორმები. არსებობს რეალობაც, რაც თავმოყრილია სხვადასხვა სიმბოლოებში...

თბილისის
საგამოფენო დარბაზებში

სურათების ეროვნულ გალერეაში თიანეთის მირზაშვილის ნამუშევრები გამოფენილია. ცნობილი მხატვარი შთაბეჭდილებას ატოვებს თანამოაზრების წევრებს...

ჯაზი, როკი და სხვა

ახალგაზრდა მუსიკოსმა საქართველოში წარმატებით გაართვა თავი იმას, რასაც მუსიკა მოითხოვდა. ალბომის ჩაწერის შემდეგ პარისში მას ორწლიანი თანამშრომლობის კონტრაქტი შესთავაზა...

„Seconds out“. როგორც ჩანს, კოლინსი მთლიანად აღმოჩნდა იმ სამყაროში, რომელსაც მუსიკა პეკია და სულ გადააყენა თვისი ცილი, რომელმაც ერთი ბასალური განცხადების გარდა ვერაფერი მოიფიქრა...

სწამს, რომ კოლინსი ვარ, ის კი სიცილით კვლავ რეორც იქნა, გავლელ სცენაზე. მომცეს რაღაც „სტატუსი“, „მეტალიტი“ ჯართიანი ბიჭები და გოგონები წარმოვიდგენო, ტაშს მიკრავდნენ...

PHIL COLLINS

ჯეკ კოლინსი ოცნებობდა, რომ მისი შვილი მსახიობი ყოფილიყო. ნაწილობრივ მაინც აუსრულდა გეგმისწადილი — ფილ კოლინსმა სამეფო აკადემიაში სამსახიობო ფაკულტეტზე ჩააბარა და მაღალ თამაშს როლი „ბილდების“ ფილმში „A hard days night“...

„Genesis“-მა მთლიანად დაიპყრო ამერიკა, სხვათაშორის „Genesis“-ი, „Led zeppelin“, „Getro tull“, „Rolling stones“ და „Beatles“-თან ერთად მსოფლიოს საუკეთესო სიმბოლურ ზეიქულში შევიდა.

როგორც წლის საუკეთესო კონცერტი, ზოლო რიგით მესამე ალბომი „No Jacket required“ ჯერ „ოქროსი“, ზოლო შემდეგ, ორი კვირის განმავლობაში „პლატინის“ გახდა.

„Genesis“-ს სპეციფიკური აუდიტორია ჰყავს. არ მინდა დავიკვივრო, მაგრამ ვფიქრობ, ჩვენი მუსიკა განკუთვნილია ელიტარული მსმენელისთვის — უფრო სწორად, მომზადებული მსმენელისთვის...

მსოფლიო ფეხბურთის პარსპექტივები

საფეხბურთო მოყვარულთა

ჰოლანდიელი მსოფლიო ნაბიჯით შემოვიდა პარიზის სასტუმრო „ROYAL MONCEAU“ საკონფერენციო კაზინოში. ძველი დაიჯერო, რომ უკვე რვა თვეა, რაც მარკო ვან ბასტენი ბურთს არ მიკარგავს. სამაგიეროდ, მრავალი საუბრით ცერემონიის ხშირი სტუმარია.

პარიზში ვან ბასტენი მიწვეული იყო იტალიელი რომანტო ბაჯოს დაჯილდოების ცერემონიაზე, რომელსაც ევროპის 1993 წ. საუბრეთა ფეხბურთელის პრიზი — „ოქროს ბურთი“ — გადასცეს. ჰოლანდიელმა ბაჯოს სარეკლამო კამპანია ფორმა DIADORA-ს ახალი ბუტებისთვის. თავად ვან ბასტენი კი თავის ბუტებს მოგვიანებით ჩაიცმევს.

მარკო ვან ბასტენი:

მარკო ვან ბასტენი

— მარკო, როგორ ფორმაში ხარ?

— ჩემი ფიზიკური მდგომარეობა არაფრით განსხვავდება იმისგან, რაც ტრავმამდე იყო. ამის გარდა, ვცურავ და მუდმივად ვვარჯიშობ ველოსიპედით.

— ე.ი. ქუთხის ტრავმა აღარ განწყობს?

— ეს პროფესორმა მარტენსმა უნდა განსაჯოს.

— მისი აზრი თქვენთვის გადამწყვეტი იქნება?

— რა თქმა უნდა, არა. უბრალოდ, პროფესორის შეხედულება მაინტერესებს. მარტენსი მსახური არაა, რომ განაჩენი გამომიტანოს. თანაც, იგი ჩემი ერთადერთი კონსულტანტი არ გახლავთ.

— დღესვე რომ ბრუნდებოდეთ მიწოდებ, რამდენად შეძლებდით თამაშს?

— ფიზიკური თვალსაზრისით პრობლემა არ მაქვს. საბოლოოდ აღდგენამდე კი მცირედ დრო დამჭირდება. ვფიქრობ, ჩემს რეალურ მდგომარეობას უკვე პირველი ვარჯიშების შემდეგ მოუფინება ნათელი.

— გაურკვეველობა თქვენს ფიქრებზე ხომ არ მოქმედებს?

— ცდილობ, ნაკლებად ვიფიქრო თამაშზე და რაც შეიძლება მეტი ფიზიკური დატვირთვა მივიღო.

— თუკი ექიმები ჩათვლიან, რომ თქვენი მინდორზე გამოვლად აღარ შეიძლება?

— ვცდილობ, არ ვიფიქრო უარესზე, თუმცა, არც ეს ვარიანტია გამორიცხული. ნებისმიერი ფეხბურთელის კარიერა, ადრე თუ გვიან, მთავრდება.

— ხანდახან საკუთარ თავს ვეკითხები — მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ? — მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მინდორს რომ დავტოვებ, რა საქმეს მოვიტოვებ?

— მაგრამ, ძნელია მისი თამაში შარშანდელს შეადარო.

— შეიცვალა თამაშისადმი მიდგომა, მაგრამ ეს არც პაპენის ჩავარდნასთან არის დაკავშირებული და არც ჩემს არყოფნასთან. უბრალოდ, გუნდი შეტევას გადავიჩვია.

— მაშ, რით აიხსნება „მილანის“ სიძლიერე?

— იმით, რომ დანაკარგების გარეშე იცის კრიზისის გადალახვა. „მილანი“ არ იტანს ბევრ გოლებს და, როგორც ნესი, მინიმალური სხვაობით იმარჯვებს, მაგრამ ხომ იმარჯვებს!

— ქორი დადის, რომ თქვენ პოლანდიაში დაბრუნებას აპირებთ.

— მე არ ვიცი, საიდან გაჩნდა ეს ქორი.

— მსოფლიოს ჩემპიონატში „მილანის“ იმედი გაქვთ?

— ჯერჯერობით გარკვევით ვერაფერს გეტყვით. ჩემი მიზანია მინდორზე დაბრუნდე.

— ნებისმიერ შემთხვევაში, აშშ-ს ჩემპიონატისთვის მოსამზადებლად ცოტა დრო გრჩება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება. ერთადერთი ის მაშინებს, რომ უკვე თითქმის ნელინდია, რაც ნაკრებში არ მითამაზია.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— თუ ჩემი დაბრუნება ძალიან არ ეკვირდება, ვფიქრობ, რომ მწვრთნელების იმედებს გაეპარება.

— პოლანდიელთა შანსებს როგორ აფასებთ?

— ნაკრებში კარგი ფეხბურთელებია. მას თავისებური სტილი აქვს, მაგრამ გამარჯვებისათვის ეს არ კმარა, საჭიროა რაღაცა უფრო დიდი.

— იოჰან კრუიფი?

— შეიძლება. სამწუხაროა, რომ კრუიფი არ დაინიშნა ნაკრების მწვრთნელად. ასე უკეთესი იქნებოდა, როგორც გუნდისთვის, ისე პოლანდიური ფეხბურთისათვის მთლიანად. ბარსელონაში კრუიფმა დაამტკიცა, რომ შეუძლია ფეხბურთი სხვატყალად გადაქციოს და ამავე დროს სასურველ შედეგს მიიღოს.

— და მაინც, მსოფლიოს ჩემპიონატზე ნაკრებს უნელმძღვანელებს დიკ ადვოკატი.

— რაც მე კრუიფზე ვთქვი, არავითარ შემთხვევაში არ უკუღმევითად ადვოკატის დამსახურებას. სწორედ მან გაიყვანა გუნდი ფინალში. მაგრამ აშშ-ში საკუთარ თავზე მაღლა დგომა მოგვიწევს, რათა 1988 წლის გუნდის დონეს მივაღწიოთ.

— თქვენი აზრით, არის თუ არა ნაკრებში რუდ გულიტის ადგილი, რომელსაც დიკ ადვოკატთან უთანხმოება აქვს?

— თუ გულიტის „სამპლორიაში“ გამოსვლით ვისჯებოდა, დიკ, იგი ნაკრებში უნდა თამაშობდეს. დარწმუნებული ვარ, რომ ის და ადვოკატი მაინც შეთანხმდებიან. ეს შედეგს როგორც მათი, ასევე გუნდის ინტერესებში.

— ისევე, როგორც ეან ბასტენის დაბრუნება?

— მინდა ადვოკატს!

თებერვალი, 1994 წ.

მოაშადა

კახა ფანუაშვილი

რუდ გულიტი:

გენუაში თავისუფლად ამოვისუნთქე

შვეიცარიულ ფიზიკურ მიწვევით იმყოფებოდა რუდ გულიტი. იგი მონაწილეობდა ფეხბურთის ფანების ცვლილებაზე დაკავშირებულ შეკრებაზე. „მილანის“ ყოფილ ფეხბურთელს, ახლა კი „სამპდორიაში“ მოთამაშე ჰოლანდიელს აზრით, საჭიროა მსახურის ოპერატიული გაკონტროლება, როდესაც ისინი 11-მეტრიან სარკინო დარბაზს ნიშნავენ. გულიტს მიაჩნია, რომ საჭიროა ვიდეო ტექნიკის გამოყენება. თუმცა, ციურიხის გაზეთი „სპორტს“ შურალისტებს სულ სხვა საკითხები აინტერესებდა.

— 1987 წელს, როდესაც თქვენ ევროპის საუკეთესო ფეხბურთელი გახდით, თქვენი წარმატება ნელსონ მანდელას მიუძღვნით. ვინ არის ის პიროვნება, რომელსაც დღეს მიატოვებდით პატივს?

— საწყენია, მაგრამ პირველი ფეხბურთელი გელარ გახსდები. თუმცა, სასწაული რომ მოხდეს და კვლავ საუკეთესო გახდეთ, ჩემს გამარჯვებას ისევე რასიზმის მიუგებდით, როგორც ადამიანის მიუგებდით. ეს მარტო სამხრეთ აფრიკის პრობლემა არ არის. აფრიკის ლატივიკარი ევროპას, ამერიკას და ახლო აღმოსავლეთსაც აწუხებს.

— იტალიაშიც გაწუხებთ ანალოგიური პრობლემა?

— არც ეს ქვეყანაა გამონაკლისი. ეკონომიკური სირთულეები პრობლემას ამწვავებს. უცხოელები განტეხების ვაცის რთულში გამოდიან. უცხოელებს, მათ

შეწყდეს?

— არა მგონია, საქმე აქამდე მივიდეს. იტალიურ ფეხბურთში არის უამრავი პრობლემა, რომლის გადაწყვეტაც მხოლოდ ერთობლივად შეიძლება. საბედნიეროდ, ეს ესმით და არ ცდილობენ ერთმანეთისგან გაქცევა.

— პირველ წრეში თქვენ გადამწყვეტი გოლი გაუტანეთ „მილანს“, სადაც ვერ გაბედილთ და წამოხვედით. შეიძლება ეს თქვენი ახალი წარმატების სტიმულად იქცეს?

— ჩემი აზრით, ფეხბურთელის თამაშის დონე განისაზღვრება არა ლამაზი გოლების გატანით, არამედ იმით, თუ რა სარგებლობა მოაქვს მას გუნდისათვის.

— მას შეეძლო, რაც „სამპდორიაში“ გადახვედით, უფრო თავისუფლად და გახსნილად თამაშობო. „მილანში“ კი ბოლო სეზონში დაჰმობული ჩანდით.

— შარშან „მილანში“ კი არ ვთამაშობდი, არამედ ვერ-თოდ. თქვენ მართალი ბრძანეთ. „სამპდორიაში“ უფრო თავისუფლად ვგრძნობ თავს. აქ დაძაბული ვითარება არ არის და სასწაულებსაც არავინ მოთხოვს. ამიტომაც ვარ თავისუფალი.

— „მილანის“ დატოვების გა-

მო გული არ გწყდებოდა?

— ამ კლუბში ჩემი საუკეთესო წლები გაატარე. მაგრამ უკანასკნელ ხანებში ედარ მიგებდნენ. თუმცა, არ მინდა ძველი ტივილების გახსენება. მილანისგან ხმაურის, ურთიერთობის გამწვავების გარეშე წაღვედი, რითიც ვამაყობ. ახლა ჩემი მომავალი „სამპდორიას“ უკავშირდება.

— რით არის ეს გუნდი ძლიერი?

— ჯერ კიდევ მივირის ამ გუნდის ღირსებებზე საუბარი. ერთადერთი თქმა შემიძლია, რომ „სამპდორია“ ისეთ ფეხბურთს თამაშობს, რომელიც ჩემსულს ესაღებება — თანამედროვეს, სწრაფს.

— ამბობენ, რომ თქვენი ახალი მწვრთნელი შემტევი ფეხბურთის მომხრეა.

— მართალია. ერეკოსონი ჩვენგან მხოლოდ შეტევას მოითხოვს. თუმცა, ამას გონივრულ საზღვრებში გეტოვებს. თუ მატჩის დროს დაინახავს, რომ უკმაყოფილოა ვართ, მწვრთნელი მომეგებს საშუალებას გვაძლევს, რათა შედეგში შევტოვოთ თამაშებისთვის შევსაზრუნოთ.

მოაშადა

მარკო მამულაშვილი

როგორც ცნობილია, შევარდენი 1986-ის და საქართველოს ეროვნული ნაკრები გუნდის წევრი გადმოვიტანე მოსკოვში იმყოფებოდა, სადაც „სპორტსმენი“ თამაში შესთავაზეს, მაგრამ შეთავაზებულმა კონტრაქტმა ფეხბურთელი არ დააკმაყოფილა.

თბილისის „დინამოს“ ყოფილი მწვრთნელი, ამჟამად კი რუსეთის ნაკრების წევრი ნაურ ხაბოვი კლადიკაპოლიდან მოსკოვის „სპარტაკში“ გადავიდა, სადაც ადრეც თამაშობდა.

რუსულ პრესაში ახლახან გამოჩნდა ინფორმაცია, რომ ეკატერინბურგში იმყოფებოდა ცნობილი ქართველი ფეხბურთელი, ამჟამად კი მოსკოვის ქალთა გუნდის მწვრთნელი თამაშ კონსტანტინოვი. რომელმაც „სპორტსმენს“ მწვრთნელის უიშურად მისი შესთავაზა, ჩაერთო გუნდში და ქინქლაძე შემდგომში მისი გაყიდვისა და სარეკლამო მოგების მიზნით. მიმდინარე, თურმე, უარი განაცხადა ქინქლაძის შემდგომში მისი გაყიდვისა და სარეკლამო მოგების მიზნით. მიმდინარე, თურმე, უარი განაცხადა ქინქლაძის შემდგომში მისი გაყიდვისა და სარეკლამო მოგების მიზნით.

— თქვენი აზრით, არის თუ არა ნაკრებში რუდ გულიტის ადგილი, რომელსაც დიკ ადვოკატთან უთანხმოება აქვს?

— თუ გულიტის „სამპლორიაში“ გამოსვლით ვისჯებოდა, დიკ, იგი ნაკრებში უნდა თამაშობდეს. დარწმუნებული ვარ, რომ ის და ადვოკატი მაინც შეთანხმდებიან. ეს შედეგს როგორც მათი, ასევე გუნდის ინტერესებში.

— ისევე, როგორც ეან ბასტენის დაბრუნება?

— მინდა ადვოკატს!

გერმანიის ნაკრების მწვრთნელი ბერტი ფოგტის ფიქრობს, თუ ნაკრების რეალური კანდიდატები ნაიფეანოს ამერიკაში. როგორც იუნკერმა „სპორტ ბილდ“ მას პქონდა ხანგრძლივი საუბარი თავის ნაწამოზრდელთან, ახლა კი ბაჯორის მწვრთნელ ფრანც ბეკენბაუერთან. ისაუბრეს ოლაფ ტონისა და მეხმელ შოლის შესახებ. ფოგტსმა დაადასტურა ინფორმაცია ნაკრებში რუდ გულიტის მიწვევის თარბაზ. თუ, რაღა თქმა უნდა, მას სურს ნაკრებში თამაში. დორტმუნდელი მიხაელ ცორის შესახებ ფოგტსმა განაცხადა, რომ ნაკრებში აიყვანს, თუ იგი ფორმას აღიდგენს.

„პარიზენ-ფრენსისა“ და ბრაზილიის ნაკრების თამაში შესაძლოა, შედეგს 21 აპრილს პარკ ლენესზე, იუნკერმა გაზეთი „სპორტსმენი“ თუ გაიყვანოს ინსინინგო, რომ ფრანგების გუნდში თამაშობს სამი ბრაზილიელი — რიკარდო, ებლო და ნაკრების კაპიტანი რაი — მატიკი დილ ინტერესებს გამოიწვევს. გაურკვეველი მხოლოდ ის არის, ეს საშუალო ბარიკადის რომელ მხარეს იდგება.

„პარიზენ-ფრენსისა“ და ბრაზილიის ნაკრების თამაში შესაძლოა, შედეგს 21 აპრილს პარკ ლენესზე, იუნკერმა გაზეთი „სპორტსმენი“ თუ გაიყვანოს ინსინინგო, რომ ფრანგების გუნდში თამაშობს სამი ბრაზილიელი — რიკარდო, ებლო და ნაკრების კაპიტანი რაი — მატიკი დილ ინტერესებს გამოიწვევს. გაურკვეველი მხოლოდ ის არის, ეს საშუალო ბარიკადის რომელ მხარეს იდგება.

„პარიზენ-ფრენსისა“ და ბრაზილიის ნაკრების თამაში შესაძლოა, შედეგს 21 აპრილს პარკ ლენესზე, იუნკერმა გაზეთი „სპორტსმენი“ თუ გაიყვანოს ინსინინგო, რომ ფრანგების გუნდში თამაშობს სამი ბრაზილიელი — რიკარდო, ებლო და ნაკრების კაპიტანი რაი — მატიკი დილ ინტერესებს გამოიწვევს. გაურკვეველი მხოლოდ ის არის, ეს საშუალო ბარიკადის რომელ მხარეს იდგება.

„პარიზენ-ფრენსისა“ და ბრაზილიის ნაკრების თამაში შესაძლოა, შედეგს 21 აპრილს პარკ ლენესზე, იუნკერმა გაზეთი „სპორტსმენი“ თუ გაიყვანოს ინსინინგო, რომ ფრანგების გუნდში თამაშობს სამი ბრაზილიელი — რიკარდო, ებლო და ნაკრების კაპიტანი რაი — მატიკი დილ ინტერესებს გამოიწვევს. გაურკვეველი მხოლოდ ის არის, ეს საშუალო ბარიკადის რომელ მხარეს იდგება.

„პარიზენ-ფრენსისა“ და ბრაზილიის ნაკრების თამაში შესაძლოა, შედეგს 21 აპრილს პარკ ლენესზე, იუნკერმა გაზეთი „სპორტსმენი“ თუ გაიყვანოს ინსინინგო, რომ ფრანგების გუნდში თამაშობს სამი ბრაზილიელი — რიკარდო, ებლო და ნაკრების კაპიტანი რაი — მატიკი დილ ინტერესებს გამოიწვევს. გაურკვეველი მხოლოდ ის არის, ეს საშუალო ბარიკადის რომელ მხარეს იდგება.

„პარიზენ-ფრენსისა“ და ბრაზილიის ნაკრების თამაში შესაძლოა, შედეგს 21 აპრილს პარკ ლენესზე, იუნკერმა გაზეთი „სპორტსმენი“ თუ გაიყვანოს ინსინინგო, რომ ფრანგების გუნდში თამაშობს სამი ბრაზილიელი — რიკარდო, ებლო და ნაკრების კაპიტანი რაი — მატიკი დილ ინტერესებს გამოიწვევს. გაურკვეველი მხოლოდ ის არის, ეს საშუალო ბარიკადის რომელ მხარეს იდგება.

„პარიზენ-ფრენსისა“ და ბრაზილიის ნაკრების თამაში შესაძლოა, შედეგს 21 აპრილს პარკ ლენესზე, იუნკერმა გაზეთი „სპორტსმენი“ თუ გაიყვანოს ინსინინგო, რომ ფრანგების გუნდში თამაშობს სამი ბრაზილიელი — რიკარდო, ებლო და ნაკრების კაპიტანი რაი — მატიკი დილ ინტერესებს გამოიწვევს. გაურკვეველი მხოლოდ ის არის, ეს საშუალო ბარიკადის რომელ მხარეს იდგება.

საქმიანი წრეების, ტურისტული ორგანიზაციებისა და კერძო პირების საუზრადლოდ!

საქართველოს ტურიზმის დეპარტამენტის ინიციატივით ყოველ
კვირა დღეს დანიშნულია რეისი

"BOEING 737-300"

ტიპის თვითმფრინავით

თბილისი-პიოლნი-გონი-თბილისი

მიმართულებით.

ფრენას აწარმოებს

ავიაკომპანია „ტრანს-აერ-გლოუბი“ და

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის

ავიაკომპანია „გერმანია“.

გაფრენა თბილისის აეროპორტიდან 15 საათზე.

ბილეთის ღირებულება თბილისიდან თბილისამდე:
საქართველოს მოქალაქეებისათვის 500 ლარი,
ტურისტული ჯგუფებისათვის 300 ლარი.

დაწვრილებითი ცნობებისათვის მოგვმართეთ შემდეგ ტელეფონებზე:
22-61-25; 23-54-81

ბილეთები იყიდება მისამართზე: **ჭავჭავაძის გამზირი, 80.**

შ.პ.ს. „თაკვერი“ და კოოპერატივი „მიმინო-90“ ყოველ შაბათ-
კვირას აწეობენ

ავტომატანების გაზრდას.

მისამართი: ვარკეთილი-3-ის II მიკრორაიონსა და ვარკეთილის
პლატოს შორის მდებარე ყოფილი ავტოსადგომის ტერიტორია.

განცხადებები

3300 ლი უმაღლესი კლასის სამკაფერაო იმპორტულ მაცივარს „DAEVU“. ფასი შეთან-
ხებით. ტელ: 61-82-40.

3300 ლი „ნორკის“ ჭურჭს. 50 ზომა ფასი 900 ლარად. ტელ: 66-66-86.

3300 ლი იტალიური 1972 წლის გამოშვების „ვაზ-2101“-ს მუშა მდგომარეობაში. გაკე-
თებული აქვს კაპიტალური რემონტი. ახალი მოტორით. ფასი 700 ლარად. ტელ:
34-76-13 (15 სთ-ის შემდეგ).

გაბირაშვებ სამოთხიან ბინას თავისი მიწებით სამი წლით 15 000 ლარად.
მისამართი: ბენდელიანის I ა კორპუსი (ნაძალადეგში, I საშობაო პირდაპირ). ტელ:
37-02-25. იკითხეთ დათო.

გაბირაშვებ იზოლირებულ ტელეფონიან ბინას II სართულზე მეტრო „პოლიტექნი-
კურთან“. ტელ: 39-85-85 (15 სთ-ის შემდეგ).

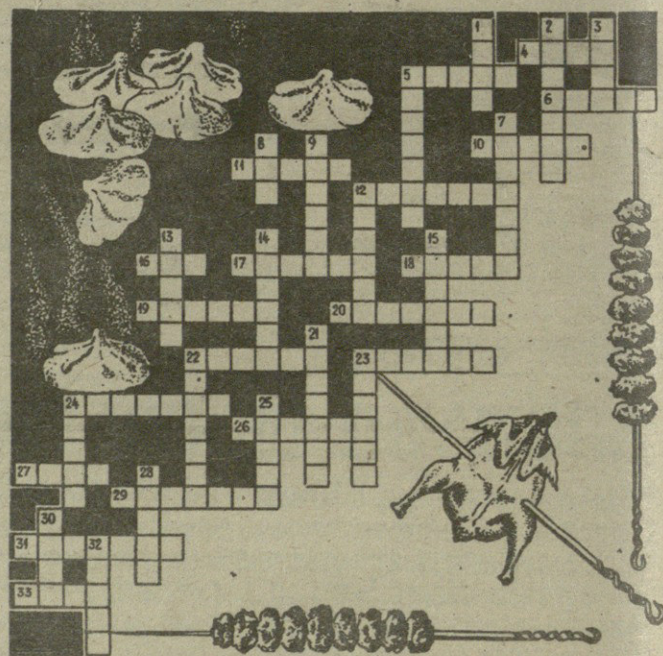
გაბირაშვებ ერთ ოთახს თავისუფლების მოედანზე. ტელ: 39-89-42 (14 სთ-მდე).
იკითხეთ ელო.

3300 ლი 1980 წელს გამოშვებულ ავტომანქანა „ნიას“ კაპიტალური რემონტით, ღირს
საათებზე „ნელსონს“ და ორსართულიან გარემონტებულ სახლს ორი აბაზანით და
პირველ სართულზე ბუნრი. ეზოში არის ჭა. აგრეთვე ყვავილი ძროხას. ფასი შეთანხმებით.
მისამართი: კახის რაიონი, სოფელი კავთისხევი.
ტელეფონი თბილისში: 23-30-34.

3300 ლი ან 3300 ლი საბურთალოს ცენტრიდან 5 ოთახიან ინდივიდუალური პროექტის
ბინას ორ ბინაზე: 3 2-ზე, ან 2 2-ზე. ისევ საბურთალოზე.

3300 ლი ეგვიპტურ დიდ სასაღილო მაგიდას 8 სკამით; ხელით საკერავ მანქანა —
„ზინგერს“. ტელ: 35-76-15. იკითხეთ მერო.

კროსვორდი

მარჯვნივ: 4. საწებლიანი საკმელი; 5. აფხაზური საწებელი; 6. ტაუ-
ზე მომწვარი ღვავა; 10. ცხლად დასაღვები სასმელი; 11. სასმელი; 12. მწვადი,
ძალიან რომ არაა შემწვარი და წვეთი გადის; 16. გათუთქული ტყეში,
ლონაშოსა და მისთანა მოდულბული წვენი; 17. ერთ-ერთი ცივი საკმელი;
18. თხევადი საკვში საკმელისათვის; 19. დაკეპილი ხორცისაგან ან შიგნულში-
საგან მომწვადებული კულინარიული ნაწარმი; 20. უმი კვერცხისა და რძისაგან
მომწვადებული მასა, რომელსაც სუბებს უმატებენ; 22. ცილინდრული მოყვანი-
ლობის ნამცხვარი; 23. ქართული ეროვნული საკმელი; 24. სურნელოვანი მწვა-
ნილი; 26. ბრტყლად შემწვარი ვარია; 27. ლაბისებური საკმელი; 29. იტალიური
ფაფა; 31. ხორცისაგან მომწვადებული საკმელი; 33. ნივთის წვენი;

შემოქმედ: 1. საკლავის ზურგიდან ამოკრილი ხორცი; 2. ღორისაბ თათ-
ქარიძის ერთ-ერთი საყვარელი საკმელი; 3. მურაბა; 5. თეთრი ღვინო; 7. კული-
ნარიული ნაწარმი; 8. სასმელი; 9. ფაფისებური საკმელი; 12. დაშაქრული ხილი
ან დაშაქრული კანი, ქერქი ციტრუსებისა, საშაბროსი ან გეგისა; 13. სიტყვა,
რომლითაც ღვინოს ვეფერებთ; 14. ერბოში მოშუშული ფქვილი, ქაღის გუ-
ლად გამოყენებული; 15. ფრინველი, რომლისგანაც წარმოადგება ქართული
ეროვნული საკმელის სახელწოდება; 21. კულინარიული ნაწარმი; 22. ფრანგული
ბულიონი; 23. კვამლში გამოყვანილი თარის გვერდების ანაქერი; 24. დაბალ
მაგიდაზე დაწეობილი სასმელ-საკმელი; 25. აღმოსავლური ტუბილეული; 28.
საკონდიტრო ნაწარმი; 30. ერთ-ერთი ყველაზე საუკეთესო საკმელი სოკოთა
შორის; 32. ქართული კონიაკი;

შეადგინა
გიორგი ბასიტაშვილმა

«კოკა-კოლა»
კაგეკასიონი»
ახალ
სასმელს
გთავაზობთ!

